

6

2006
ročník 58

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 182 _____ **Minulost a současnost podpory výzkumu a vývoje – 2/**
Petra Miturová
- 185 _____ **JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ**
- 186 _____ **Městská knihovna ve Svitavách/** Milada Vacková
- 188 _____ **Knihovnická dílna 2006/** Daniela Wimmerová
- 189 _____ **Hodnocení standardů VKIS v Moravskoslezském kraji/**
Marie Šedá
- 192 _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Týmová práce v Městské knihovně v Chemnitz/
Libuše Foberová
- 195 _____ **Významný podíl jezuitského řádu na vzniku historického fondu**
Vědecké knihovny v Olomouci/ Helena Veličková
- 198 _____ **Půjčování hraček v evropských knihovnách/** Libuše Hrdá
- 200 _____ **Digitální projekty a programy v České republice**
a v angloamerické oblasti – 11/ Vesna Škodová
- 201 _____ **KRONIKA**
Jak šel život aneb Můj život s vědcem/ Iluše Cejpková
- 203 _____ **Možnosti čerpání prostředků na rozvoj knihoven v rámci**
Společného regionálního operačního programu – 1/
Radka Soukupová
- 206 _____ **Zachráněné poklady ze sbírek muzea v České Lípě/**
Jana Fridrichová
- 207 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 210 _____ **Nevážná typologie uživatelů a etika/** Aleš Hrazdil
- 213 _____ **ZE SVĚTA**
- 214 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY**
KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR
- 215 _____ **KNIHOVNY V TISKU**

_____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Mgr. Jan Helcelet, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813
e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu
PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha
čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeC Usí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,
P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11
Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,
roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace
z programu MK ČR Knihovna 21. století
Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit
publikované materiály i na internetu.
Číslo odevzdáno k tisku 5. 6. 2006
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- Supporting research and development – past and present – 2
(*Petra Miturová*) /182
- Svitavy Town Library (*Milada Vacková*) /185
- Librarianship workshops 2006 (*Daniela Wimmerová*) /186
- Public Library and Information Services standards assessment
in the Moravian-Silesian region (*Marie Šedá*) /189
- From abroad: Teamwork at the Chemnitz City Library
(*Libuše Foberová*) /192
- The important role played by the Jesuit order in the creation
of the Olomouc Research Library historical collection
(*Helena Veličková*) /195
- Toy loans at European libraries (*Libuše Hrdá*) /198
- Digital projects and programmes in the Czech Republic
and the Anglo-American sphere – 11 (*Vesna Škodová*) /200
- Chronicle: Remembering Professor Jiří Cejpek
(*Iluše Cejpková*) /201
- Opportunities to obtain library development funding under
the Joint Regional Operational Programme – 1
(*Radka Soukupová*) /203
- From the libraries /207
- A light-hearted typology of users (*Aleš Hrazdil*) /210
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Vergangenheit und Gegenwart von Unterstützung der Erforschung
und Entwicklung – 2 (*Petra Miturová*) /182
- Stadtbibliothek in Svitavy (*Milada Vacková*) /185
- Bibliothekswerkstatt 2006 (*Daniela Wimmerová*) /186
- Standardsschätzung des öffentlichen Bibliotheks- und
Informationsdienstes im Mährisch-schlesischen Kreis
(*Marie Šedá*) /189
- Aus dem Ausland: Teamarbeit in der Stadtbibliothek in Chemnitz
(*Libuše Foberová*) /192
- Bedeutsamer Anteil des Jesuitenordens an der Entstehung
des historischen Fonds der Wissenschaftsbibliothek in Olmütz
(*Helena Veličková*) /195
- Leihen der Spielzeuge in europäischen Bibliotheken
(*Libuše Hrdá*) /198
- Digitalprojekte und –programme in der Tschechischen Republik
und in der angloamerikanischen Region – 11 (*Vesna Škodová*) /200
- Chronik: Erinnerung an Professor Jiří Cejpek (*Iluše Cejpková*) /201
- Möglichkeiten des Schöpfens der Mittel für Entwicklung der
Bibliotheken im Rahmen des Gemeinsamen
Regionaloperationsprogrammes – 1 (*Radka Soukupová*) /203
- Aus den Bibliotheken /207
- Geringschätzige Typologie der Benutzer und Ethik
(*Aleš Hrazdil*) /210
- Regelmässige Spalten

MINULOST A SOUČASNOST PODPORY VÝZKUMU A VÝVOJE

2. část

14. KZ01P02OUK006, Vývoj ochranných obalů pro ohrožený a vzácný knihovní fond

Na základě množství laboratorních testů a měření, provedených řešiteli i nezávislým výzkumným pracovištěm, byla navržena technologie výroby lepenky pro ochranu knihovního fondu. Řešení bylo registrováno Úřadem průmyslového vlastnictví jako patent. Výroba i kontrola kvality lepenky je nadále zajištěna včetně ceny přijatelné pro kulturní instituce. Předmět řešení byl v důsledku povodní v roce 2002 rozšířen a výstupem projektu je rovněž studie, porovnávací různé metody rozmrazování a sušení fondů zasažených záplavami.

15. KZ01P02OUK009, Postupná retrospektivní konverze katalogu starých tisků MZK v Brně do digitální podoby ve formátu UNIMARC

V rámci projektu byla provedena rekatalogizace sbírky starých tisků MZK v Brně (cca 35 000 svazků) do formátu UNIMARC podle zásad ISBD (A) a zpřístupněna odborné veřejnosti prostřednictvím internetu.¹ Záznamy obsahují údaje vztahující se ke konkrétním exemplářům včetně digitálních obrazů jednotlivých stran. Řešení zavedené do praxe umožňuje případné zapojení do databáze CERL (European Hand Press Database).

16. KZ01P02OUK008, Česká výkladová terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informačních věd

Na řešení projektu se podílel široký tým specialistů z celé ČR i Slovenské republiky. Výstupem je databáze souboru termínů s definicemi z oblasti knihovnictví a informační vědy,² zahrnující 2800 hesel a 4200 termínů (včetně ekvivalentů v angličtině). Databáze obdržela Cenu Infora za rok 2003. V současné době se připravuje vydání publikace na CD ROM a vybraných hesel tiskem.

17. KZ00P02OLK004, Pokračování retrokonverze katalogů SVK v Olomouci do elektronické podoby s využitím internetu. Subsystém národního programu retrokonverze

Výsledkem projektu je více než jeden milion záznamů, dostupných prostřednictvím webových stránek knihovny,³ ale také Jednotné informační brány, České národní bibliografie i Národního informačního systému pro retrokonverzi. Přínos spočívá ve vývoji a realizaci metody propojení obrazového systému s integrovaným knihovnickým systémem Aleph, ojedinělé je rovněž zpřístupnění většiny historických fondů knihovny v databázové podobě (cca 54 000 záznamů).

18. KZ00P02OLK002, Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: Národní knihovna ČR

Projekt byl řešen v úzké návaznosti na souběžně probíhající projekty KZ00P02OLK003 a KZ00P02OLK004, přičemž zúčastněné knihovny se měly podílet na vývoji společné technologie podporované jednotným informačním systémem. Výsledná technologie Retrokon je využitelná jako celek a její moduly i jednotlivě a je modifikovatelná také pro jiné typy paměťových institucí. Byly vyvinuty čtyři nové informační systémy, např. jednotné rozhraní pro přístup ke katalogům různých knihoven v národním měřítku.⁴ V systému je zapojeno osm knihoven svými 44 katalogy a téměř 10 miliony záznamů. Vydaná monografie je využívána k prezentaci výsledků formou školení.

19. KZ00P02OLK003, Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: MZK v Brně

Výstupem je naskenovaný generální katalog Pedagogické knihovny MZK v Brně (cca 390 000 záznamů), přístupný na webových stránkách MZK⁵ a Národního informačního systému pro retrokonverzi. V rámci úplné retrokonverze bylo zpracováno cca 52 000 záznamů, dostupných prostřednictvím Jednotné informační brány. Převzatá metodika NK ČR se vzhledem ke špatné kvalitě lístků ukázala být nevyhovující, a proto byla vyvinuta vlastní technologie s použitím výkonného serveru včetně možnosti objednávání a propojení se systémem Aleph. Technologie byla dále využita v knihovnách AMU v Praze a Univerzity Palackého v Olomouci. Přínosem je rovněž doplnění databáze České národní bibliografie o cenné záznamy moravik.

20. KZ00P02OLK009, Digitalizace nejvzácnějších rukopisů z fondů MZK v Brně

Výstupem projektu jsou digitální kopie 28 nejvzácnějších rukopisů, pocházejících z 11. až 17. století, zpřístupněných v digitální knihovně *Manuscriptorium*.⁶ Přínos spočívá v umožnění studia těchto rukopisů ve vysoké kvalitě široké badatelské obci v souladu se současnými trendy ochrany dokumentů, v rozšíření a stabilizaci metodiky a standardů a řešení specifických otázek komunikace digitální knihovny s vnějšími prostředím.

21. KZ00P02OLK011, Souborná databáze Kooperačního systému článkové bibliografie

Náročný projekt byl realizován ve spolupráci se soukromou agenturou ANOPRESS a řadou knihoven, které se podílely na zpracování bibliografických záznamů. Výsledkem je souborná databáze plných textů publikovaných v českém periodickém tisku, propojených s databází příslušných bibliografických záznamů. Byly vyvinuty možnosti vyhledávání podle řízených termínů, klíčových slov a topiků a pro popis zdrojů byla experimentálně aplikována metoda konspektu. Byla vyvinuta a aplikována linka pro poloautomatickou extrakci a indexaci bibliografických textů a uvedena do rutinního provozu. Databáze je rovněž začleněna jako odkazový zdroj do Jednotné informační brány.

22. KZ00P02OLK012, Digitalizace sbírky skleněných stereodiapozitivů ve fondu knihovny Technického muzea v Brně

Projekt je významný vzhledem k charakteru digitalizovaných dokumentů a jedinečnosti sbírky, dokumentující události a dobové realie v zahraničí i tuzemsku. Výstupem je digitalizace sbírky 4049 ks stereodiapozitivů na skle, vzniklých na přelomu 19. a 20. století, která umožnila záchranu originálů a jejich zastoupení při badatelské činnosti a dalších způsobech využívání. Výsledky projektu jsou dostatečně publikovány (např. kapitola v knize *Velká válka: fotografie z muzeí Čech a Moravy*) i prezentovány před odbornou veřejností.

SROVNÁNÍ DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ PROGRAMU SE STANOVENÝMI CÍLI

Program napomohl formulovat hlavní priority výzkumu a vývoje oblasti knihovnictví a informační vědy prakticky na jedno desetiletí. Značného pokroku bylo dosaženo v budování a sdílení informačních systémů, digitálním zpřístupnění zejména historických knihovních sbírek a jejich ochraně a konzervaci. Díky zmíněnému programu bylo možno reflektovat nové světové trendy objevující se v 90. letech 20. století, zejména v oblasti digitalizace a ochrany dokumentů, a začlenit je tvůrčím způsobem do domácího prostředí.

Realizace programu podpořila rovněž vytvoření materiálně-technických, technologických, metodických i personálních předpokladů pro zapojení institucí do výzkumu a vývoje. Projekty zásadního významu byly řešeny Národní knihovnou ČR, která představuje centrum systému knihoven ČR a jejich výzkumné činnosti. Většinu finančních prostředků programu (cca 76 %) tudíž obdržela formou dotace Národní knihovna ČR. Nicméně řada projektů proběhla v kooperaci s jinými knihovnami (např. projekty ochranného mikrofilmování Kramerius I., retrokonverze záznamů Souborného katalogu ČR CASLIN a Jednotné informační brány).

Za dílčí úspěch lze považovat i zahájení procesu retrokonverze knihovního fondu v některých velkých muzejních knihovnách (projekt KZ01P02OUK002, *Zpřístupňování fondů knihovny Národního technického muzea formou digitalizace s využitím mezinárodní sítě Internetu*⁸ a projekt KZ01P02OUK000, *Vytvoření centrální databáze knihovních fondů Moravského zemského muzea a její zpřístupnění odborné veřejnosti na internetu*⁹). Program inicioval zpřístupnění regionálních bibliografických a faktografických informací, dnes tolik ceněných informačních zdrojů, v elektronické podobě prostřednictvím internetu (projekty bývalých státních vědeckých, od roku 2001 krajských knihoven v Kladně, Hradci Králové a Ostravě, zejm. vynikající KZ01P02OUK005 *Rozvoj regionálních databází na základě retrospektivní konverze článkové bibliografie*¹⁰).

Během programu lze vysledovat spolupráci knihoven s archivy, muzei, památkovými a oborově specializovanými ústavy, univerzitami a akademickými pracovišti. Kromě retrokonverze se zmíněná spolupráce uplatnila také v oblasti digitalizace kulturního dědictví (KZ00P02OLK012), restaurování (KZ00P02OLK008) a při zpracování informačních zdrojů (KZ97P06UKK004). Tato tendence je v souladu s orientací výzkumu v Evropské unii, který je zaměřen na sblížení různých typů paměťových institucí a koordinované otevírání jejich zdrojů široké badatelské veřejnosti, a proto je žádoucí ji posilovat. Jako určující myšlenka byla proto začleněna do dalšího navazujícího programu výzkumu a vývoje.

NOVÝ PROGRAM PRO OBLAST KNIHOVEN

Nový program Ministerstva kultury ČR nazvaný **Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů** (identifikační kód DC) byl schválen na základě usnesení vlády ČR ze dne 16. 3. 2005 č. 312 k Výzkumným programům Ministerstva kultury ČR na léta 2006 až 2011. Cílem je zpřístupnění a ochrana dokumentového kulturního dědictví všeho druhu, k jeho naplnění jsou zaměřeny dva podprogramy:

1. *Integrované interaktivní zpřístupnění kulturního dědictví* – výzkum v oblasti digitalizace, dlouhodobé ochrana a zvýšení dostupnosti kulturních zdrojů a jejich využití pro rozvoj cestovního ruchu a místní kultury, rozvoj znalostní a interaktivní technologie pro vzdělávání, volný čas, cestovní ruch a zpřístupnění kulturního dědictví. Těžiště spočívá v návrhu metod optimalizace a zvýšení výkonnosti digitálního zpracování sbírek, ochrany vytvářených digitálních zdrojů, vytvoření rozsáhlé interaktivní sítě a nového informačního prostředí pro zpřístupnění kulturních zdrojů včetně pokračujícího zpracování odborné terminologie oboru. Podprogram směřuje k vytvoření virtuálního badatelského prostředí (sémantických gridů) jako komplexního informačního zdroje pro využití co nejširším spektrem uživatelů.
2. *Prohloubení metod ochrany kulturního dědictví uchovaného v dokumentech všeho druhu* – zdokonalení nebo vznik zcela nových metod a postupů, které přispějí k ochraně a záchraně ohroženého dokumentového kulturního dědictví. Jde zejména o řešení problematiky klasických tištěných i moderních analogových a digitálních nosičů informací (kyselého papíru a magnetické pásky) a v oblasti kódování informací o řešení přístupu k zápisu dat a metadat a ke komplexním složeným digitálním dokumentům (objektům).

V porovnání s ukončeným programem je patrné velice široké pojetí tohoto nového. Jeho koncepce totiž vycházela z předpokladu, že na realizaci bude možno ze státního rozpočtu vyčlenit finanční prostředky ve výši cca 200 000 000 Kč. Celkové schválené finanční prostředky ze státního rozpočtu bohužel představují částku nepoměrně nižší: **43 960 000 Kč**.

Na řešení nových programových projektů od roku 2006 byla v obou podprogramech vyhlášena veřejná soutěž s tím, že objem prostředků přidělených na rok 2006 činil 2 000 000 Kč. Bylo přihlášeno celkem 15 návrhů projektů, z toho devět bylo vyřazeno z důvodů nesplnění náležitostí stanovených poskytovatelem v zadávací dokumentaci. Do dalšího hodnocení v odborné radě programu postoupilo celkem šest návrhů projektů, z nichž k řešení byly přijaty následující tři:

1. DC06P02OUK001, Retrokonverze lístkového katalogu jazykově nebohemikálních starých tisků Knihovny Národního muzea (2006–2007)

Řešitel: Národní muzeum, celkové výdaje ze státního rozpočtu: 792 000 Kč

Výstupem má být online přístupný katalog jazykově nebohemikálních starých tisků v interním formátu

MARC21, který zajistí zpřístupnění velmi cenné a badatelsky žádané části fondu Knihovny Národního muzea jako součásti uchovaného kulturního dědictví. Elektronický katalog bude začleněn do Národního informačního systému pro retrokonverzi a stane se tak součástí širších, již probíhajících projektů.

2. DC06P02OUK002, Optimalizace nástrojů pro digitalizaci tištěných dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru (2006–2010)

Řešitel: Národní knihovna ČR, celkové výdaje ze státního rozpočtu: 5 165 000 Kč

Projekt rozvíjí výsledky Národní knihovny ČR v oblasti digitalizace a ochranného reformatování periodik, přičemž respektuje stanovené standardy ČR. Zaměří se na rozšíření modelu stávajících popisných metadat o analytický popis a jeho implementaci do softwaru Sirius a na vytvoření editoru metadat, schopného konvertovat popisná metadata z externích zdrojů, a jeho implementaci v softwaru Kramerius. Řešení bude probíhat ve spolupráci s Knihovnou Akademie věd ČR a firmou Elsys Engineering. Výsledkem bude znalostní textová databáze periodik 19. a 20. století, strukturovaná podle tematických celků, a ověřené technologie (softwarové nástroje vyvinuté v rámci systému Kramerius a Sirius), obojí volně dostupné.

3. DC06P02OUK003, Ochrana a trvalé zpřístupnění webových zdrojů jako součásti národního kulturního dědictví (2006–2011)

Řešitel: Národní knihovna ČR, celkové výdaje ze státního rozpočtu: 6 818 000 Kč

Projekt se zabývá problematikou informačních technologií a autorských práv komplexně v souladu se současnými světovými trendy a počítá s vytvořením návrhu na optimální zákonnou úpravu této oblasti v podmínkách ČR. Navazuje na výsledky ukončeného projektu KZ00P02OLK005. Budou vyvíjeny a aplikovány nejaktuálnější softwarové nástroje v dané oblasti, výsledky archivace budou za podmínky upravených autorským zákonem přístupné odborné i široké veřejnosti. Výstupem bude ověřená technologie a funkční vzorek nástrojů pro archivaci a zpřístupnění webových zdrojů.

O D K A Z Y :

- 1 http://aleph.mzk.cz/F?func=BOR-LOGIN&func_option=login-bor&file_name=login-session&local_base=mzk03
- 2 http://sigma.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=ktl
- 3 <http://www.vkol.cz/katalog.htm>
- 4 <http://nris.nkp.cz>
- 5 <http://katalog.mzk.cz/katalog/GKJPKZ1/>, <http://katalog.mzk.cz/katalog/GKJPKZ2/>
- 6 http://www.memoria.cz/site_cz/index.asp
- 7 <http://full.nkp.cz/>
- 8 <http://knihovna.ntm.cz/tinweb/ntm/k6>
- 9 <http://knihovna.mzm.cz/>
- 10 <http://ipac.svkk1.cz/aRL/main.php?language=czech>

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

BOULLE, Pierre [**bul**, **pjér**]: *William Conrad*
CAYGILL, Peter [**kejždíl**, **pítr**]: *Spitfire Mk. VI – F. 24*
DUNNOVÁ, Jane [**danová**, **džejn**]: *Alžběta a Marie*
ENNIS, Garth – DILLON, Steve [**enis**, **gárt** – **dylon**, **stýv**]: *Punisher III.*
HAWEOVÁ, Celia [**hejvová**, **cília**]: *Jóga pro zeštíhlení*
MEHRANOVÁ, Marsha [**méranová**, **marša**]: *Polévka z granátových jablek*
SPIDER, Robinson [**spajdr**, **robinzon**]: *Callahanův přesčasový bar*
TOWNSEND, John [**taunsend**, **džon**]: *Kazisvěti našeho života. Jak se vyrovnat s jedním lidí, kteří nám ničí život*

Městská knihovna ve Svitavách

Historie knihovny

Za počátek veřejného knihovnictví ve Svitavách je možné pokládat rok 1892, kdy svitavský mecenáš Valentin Oswald Ottendorfer nechal nákladem 170 000 zlatých postavit knihovnu. Vlastnila 22 000 svazků a byla nejmodernější německou knihovnou na Moravě. Knihovna měla také čítárnu a velký sál, kde se pořádaly přednášky a koncerty.

Po 2. světové válce byla z fondu vyřazena nacistická literatura a německé knihy předány archivu (v devadesátých letech 20. století byly převedeny do sbírek městského muzea). Fond knihovny pak byl doplňován převážně českými díly.

V roce 1969 byla dokončena přístavba budovy muzea a knihovna byla přestěhována do přízemí tohoto objektu. K 1. lednu 1982 došlo k centralizaci všech knihoven okresu pod Okresní knihovnu Svitavy.

V roce 1991 byly zakoupeny první dva počítače a během čtyř let retrospektivně zpracovány všechny dokumenty knihovny. Zavedení automatizace knihovnických činností v systému LANius zrychlilo a usnadnilo rutinní knihovnické práce. V roce 1997 byla knihovna připojena na internet a zpřístupnila záznamy dokumentů na svých webových stránkách. Díky grantům Ministerstva kultury ČR zkvalitnila svou počítačovou síť a zvyšovala rychlost připojení. Podařilo se rozšířit služby o půjčování zvukových dokumentů pro slabozraké a nevidomé.

Zvyšující se počet čtenářů a zavádění informačních a komunikačních technologií si vyžádalo rozšíření veřejně přístupných prostor. Zvláště půjčovna pro dospělé byla nedostačující, proto byl sklad zrekonstruován na nové oddělení naučné literatury a k uložení starších fondů a multiplikátů byly využity skladové prostory mimo budovu.

Po zrušení okresních úřadů změnila knihovna zřizovatele a od 1. ledna 2003 se stala příspěvkovou organizací města s názvem *Městská knihovna ve Svitavách*.

Současnost a budoucnost

Městská knihovna ve Svitavách si na nedostatek čtenářů rozhodně stěžovat nemůže. Připouštím, že kolem roku 1990 došlo k mírnému poklesu výpůjček i čtenářů, ale od té doby se zájem o knihovnu rok od roku zvyšuje. V roce 1990 ji pravidelně navštěvovalo 2362 čtenářů, kteří si půjčili 117 705 dokumentů. O pět let později jejich služeb využívalo již 2889 čtenářů a počet výpůjček se zvýšil na 123 793. V roce 2005 bylo registrováno 3470 (což je 20 % z počtu obyvatel města) a půjčili si 190 309 knih, periodik a zvukových dokumentů. Trvale se zvyšuje zájem o naučnou literaturu a nejpočetnější skupinou, která do knihovny chodí, jsou právě mladí lidé ve věku 20–29 let.

S rostoucím fondem knihovny, který vykazuje kolem 101 000 knihovních jednotek, a se zvýšenými nároky na prostorové vybavení při zavádění informačních a komunikačních tech-

nologií se knihovna dostala do problémů s jejich umístěním. Přestože se hledal vhodný objekt, kam by ji bylo možné přestěhovat, byl buď malý, nebo byly problémy s nosností podlah.

Počátkem roku 2004 (po ročním fungování knihovny u nového zřizovatele) dostali ředitelé institucí řízených městem úkol: zpracovat analýzu stávajícího stavu organizace. Zpracovanými zprávami se vedení města skutečně zabývalo a rozhodlo se nedostatečné prostory knihovny a muzea řešit. Město Svitavy vyhlásilo architektonickou soutěž na výstavbu nové knihovny a zastupitelstvo města vybralo nejlepší projekt. Ve fázi příprav na jeho realizaci se však začalo přemýšlet o využití objektu bývalé továrny Vigona, který hyzdil městskou památkovou zónu.

Bylo obdivuhodné, s jakým úsilím přistoupilo vedení města k přípravám nového projektu s pracovním názvem *Fabrika*. Ze čtyřpodlažní budovy bývalé továrny se mělo stát multifunkční vzdělávací, komunitní a kulturní centrum.

Projektový tým, jehož členy byli kromě vedení města i vedoucí odborů úřadu a ředitelé dotčených organizací, se scházel již od května 2004 a zodpovídal za přípravu podkladů pro zpracovatele žádosti – firmu ILA, s.r.o. Odvedl skvělou práci. Dokladem toho je, že 7. dubna 2005 schválilo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR žádost města o financování projektu *Fabrika* z fondů Evropské unie (SROP). Z celé republiky jich bylo vybráno jen osm.

Projekt multifunkčního vzdělávacího, komunitního a kulturního centra počítá s celkovými náklady ve výši 135 mil. Kč. Z fondů EU 91 mil. Kč, ministerstva pro místní rozvoj 15,2 mil. Kč a předpokládaný podíl města ve výši 30–40 milionů Kč.

Součástí funkční náplně objektu *Fabrika* jsou i činnosti, které mají vztah k jiným opatřením Společného regionálního operačního programu, a proto byly podány další dva navazující projekty: *Projekt informační podpory regionu* (opatření 2.2 Rozvoj informačních a komunikačních technologií) a *Moderní učebna* (opatření 3.1 Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů).

Knihovna bude mít v novém objektu daleko větší prostory (počítá se s umístěním stávajícího fondu do volného výběru), dostatečné zá-

zemí a skladové prostory. Vedle dětského oddělení a oddělení pro dospělé získá i prostory pro dospívající mládež, hudební oddělení, samostatnou studovnu a daleko větší počet stanic s přístupem na internet. Bezbariérový přístup umožní využívání knihovny i handicapovaným spoluobčanům.

Nebude tu však – jak již název napovídá – jen knihovna. Své prostory zde najde i centrum celoživotního vzdělávání Univerzity třetího věku, učebny pro rekvalifikační kurzy Okresní hospodářské komory Svitavy, jazykové učebny, multifunkční sál pro pořádání seminářů, kongresů i kulturních akcí, prostory pro zájmovou a spolkovou činnost, centrum sociálních služeb SALVIA, místní televizní kanál a romské sdružení. Stánek PIAP bude dostupný veřejnosti 24 hodin denně.

Najdeme tu však i komerční subjekty, jejichž činnost bude doplňovat funkční náplň objektu: antikvariát, trafikou a restauraci.

V souvislosti s rekonstrukcí budovy dojde i k úpravě jejího okolí – vznikne velké parkoviště, bude osazena veřejná zeleň a upravena přiléhající místní komunikace.

Co říci na závěr?

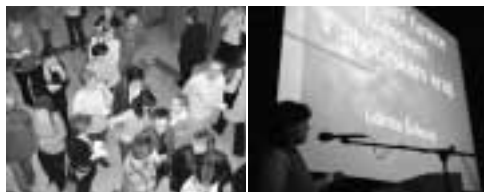
Svitavy slaví v letošním roce 750 let od první písemné zmínky o městě. Celý rok bude probíhat ve znamení oslav, uskuteční se řada zajímavých akcí, ale pro nás – pracovníky knihovny a věřím, že i naše čtenáře – bude významný rok příští. V dubnu 2007 má být *Fabrika* dokončena a předána novým uživatelům.

MILADA VACKOVÁ (va@booksy.cz)

Foto autorka

Knihovnická dílna 2006

Počátkem dubna proběhlo v Městské knihovně v Praze setkání knihovníků veřejných knihoven – **Knihovnická dílna 2006**. Do jarní Prahy se sjeli knihovníci z celé republiky, aby zde projednali palčivé otázky knihovnické současnosti a aby si ve dvou jednacích dnech vyměnili zkušenosti z bohaté nabídky svých služeb pro veřejnost.

V poslední době se často hovoří o postupném proměňování knihoven v informační a komunitní centra obce. Proto byl první den věnován **komunitním aktivitám** knihoven a nesl název KOMUNITNÍ KNIHOVNA V PRAXI. Své knihovny zde představily některé absolventky semináře *Knihovna jako komunitní centrum*, který v roce 2003 připravil SKIP ve spolupráci s Národní knihovnou. O tom, jak získané teoretické znalosti uplatňují v každodenní praxi ve svých knihovnách, informovaly Soňa Husáriková a Naděžda Štěrbová z MěK Čelákovice (*Amatérské umění v knihovně*), Marcela Slížková z MěK v Rožnově pod Radhoštěm (*Hledání kořenů s Rožnovskou knihovnou*), Naďa Rollová z Knihovny Václava Štecha ve Slaném (*Čaj o páté ve Slaném*) a Dana Kopřivová z MěK v Tišnově (*Ruku v ruce za vzděláním*).

Program pokračoval vystoupením oceněných knihoven v soutěži **Knihovna roku 2005**. O činnosti vítězné knihovny v kategorii základní knihovna **MLK Havlíčková Borová**, pohotově hlasově indisponovanou knihovnici Jaroslavu Hájkovou zastoupila její dcera a přítomně seznámila se *Symbiózou knihovny, muzea a informačního centra*. Bylo vidět, že činnost knihovny velmi dobře zná a že v ní má maminka silnou oporu.

V kategorii informační počin měli všichni možnost prostřednictvím Mgr. Daniely Hebnarové z Knihovny Kroměřížska poznat zajímavý projekt *Centrum celoživotního učení*.

První den „dílny“ uzavřel PhDr. Vít Richter s příspěvkem *Lobbování za knihovny a uživatele*.

Téma druhého dne bylo **REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI KNIHOVEN**. Tato otázka je v současnosti pro existenci knihoven velmi důležitá. Přestože jsou „regionální funkce“ dány ze zákona a jejich realizaci upřesňují Metodické pokyny Ministerstva kultury ČR, je skutečnost v jednotlivých částech republiky rozličná. Cílem tohoto bloku programu bylo ukázat nejen skutečné provozování RF v jednotlivých regionech, ale také z pohledu knihoven různých typů.

Po spíše teoretické úvaze D. Wimmerové (MěK v Českém Krumlově) na dané téma, seznámila Mgr. Ladislava Zemánková (NK ČR) účastníky se **Současným stavem regionálních funkcí v ČR**. Regionální funkce z pohledu krajské knihovny, která má výkon těchto funkcí zadán zákonem, představila Lidmila Švíková (JVK České Budějovice) v příspěvku *Jihočeská vědecká knihovna a regionální funkce v jihočeských knihovnách*.

Vybrané pověřené knihovny představily stav RF ve svých regionech v následujících příspěvcích:

- Západní Čechy: Zdeňka Buršíková (MěK Klatovy) – *RF a zkušenosti krajského komisaře soutěže Vesnice roku*.
- Severní Čechy: Mgr. Ladislav Zoubek (MěK Děčín) – *RF a lobbování za knihovny na krajské úrovni*.
- Vsetínsko: Daniela Ptáčková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín) – *RF a internetizace malých knihoven*.
- Střední Čechy: Mgr. Gabriela Jarkulišová (MěK Kutná Hora) – *RF a nelehká současnost knihoven*.

Výkon regionálních funkcí z pohledu knihoven tuto službu přijímajících ukázala ve svém příspěvku *Jak RF pomáhá malým knihovnám* Leona Těšická (Místní knihovna Hustopeče nad Bečvou).

Přestože je praxe v jednotlivých regionech rozličná a stále lze něco vylepšovat, v konečném důsledku je jasné, že RF velmi pomáhají nejen činnosti knihoven v malých obcích, ale také udržují poskytování knihovnických služeb na odpovídající odborné úrovni.

Se „žhavými“ aktualitami seznámili knihovnické pracovníky NK ČR Mgr. Eva Bartůňková – *Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy*, Mgr. Zlata Houšková – *Kampaň na podporu četby* a PhDr. Vít Richter – *Program internetizace knihoven*.

Akce proběhla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze a Národní knihovnou ČR. Na závěr zbývá jen poděkovat organizátorům a začít přemýšlet o tématech pro příští Dílnu. Náměty lze průběžně zasílat na adresu ladislava.zemankova@nkp.cz nebo dankova.zdenka@knihovnaspk.cz

DANIELA WIMMEROVÁ
wimmerova@knih-ck.cz

Hodnocení standardů VKIS v Moravskoslezském kraji

Charakteristika kraje

Moravskoslezský kraj je tvořen šesti okresy, které jsou velmi odlišné co do počtu obyvatel, osídlenosti, občanské vybavenosti a také svým přístupem k veřejným knihovnám.

Okres **Bruntál** je okresem s nejnižší osídleností (64 obyvatel/km²) a naopak největší rozlohou (1658 km²). Okres **Karviná** má po okrese Ostrava nejmenší rozlohu (347 km²), je zde jen 16 obcí. V tomto okrese je také nejvyšší nezaměstnanost a je samozřejmé, že využití knihoven a internetu v nich je vysoké. Okres Karviná vykazuje jen profesionální knihovny, jim však hodláme věnovat pozornost až v dalším roce. Okres **Frydek-Místek** lze charakterizovat jako okres, kde i po rozpadu centralizovaného systému zůstaly zachovány „ostrůvky“ knihovnické péče o malé neprofesionální knihovny. Je zde nejvíce knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí (celkem sedm), které se již několik desítek let systematicky věnují knihovnám ve své oblasti. Okresy Opava a Nový Jičín jsou co do množství knihoven nejméně početné, je zde nejvíce neprofesionálních knihoven. Na **Novojičínsku** se zcela rozpadl centralizovaný systém, neexistuje tu žádná knihovna zřízená jako samostatný právní subjekt. **Opavský okres** má také více pověřených knihoven, zachovány zůstaly oblasti kolem profesionálních knihoven v Holasovicích, Hradci nad Moravicí a Vítkově. Největší část knihoven má na starosti Knihovna Petra Bezruče v Opavě, která nad rámec svých regionálních funkcí pečuje o automatizované knihovny v celém okrese. Ze všech okresů se porovnávání zcela vymyká okres **Ostrava – město**, kde je jen jedna městská knihovna s 29 pobočkami.

Úroveň veřejných knihoven v našem kraji, a to profesionálních i neprofesionálních, je velmi různá. Ty knihovny, které po decentralizaci zůstaly mnoho let bez odborného vedení a v nichž se několikrát změnil knihovník, mají hodně nevyrovnanou profesionální úroveň.

Snad nejvíce však záleží na obecních úřadech a na jejich přístupu ke knihovně.

Hodnocení knihoven

První hodnocení knihoven vycházelo z konkrétních požadavků pověřených knihoven, které se na nás obracely především proto, že pro obecní úřady potřebovaly nestranné hodnocení výkonů. Provedli jsme tedy porovnání výkonu konkrétních knihoven s knihovnami v obdobné kategorii. V praxi to znamenalo, že jsme porovnali výkony dané knihovny s knihovnami z různých okresů v sídlech s obdobným počtem obyvatel a podobnými podmínkami (např. šlo o to, zda má knihovna pobočky, zda dělá akce pro veřejnost apod.).

Naší snahou bylo přesvědčit zřizovatele knihovny, aby zvýšili počet hodin pro veřejnost, nechali zavést internet, zakoupili AKS, v několika případech také, aby zvýšili pracovní úvazky v knihovně. Při těchto návštěvách na vyžádání jsme sledovali následující ukazatele: **knihovní fond, počet docházejících periodik, počet čtenářů, počet návštěvníků, počet výpůjček, počet PC a počet hodin pro veřejnost**.

Přes veškeré argumenty předkládané starostům obcí většinou nebyla vidět žádná změna. Naopak dobrý přístup se projevil například v obci Čeladná, kde skutečně došlo ke zvýšení pracovních úvazků v knihovně.

Standardy VKIS

Další porovnání vycházelo ze **Standardů VKIS**. V roce 2005 jsme rozšířili metodické návštěvy ve větší míře i na obsluhované knihovny. Porovnali jsme výkony **osmi pověřených knihoven, dvaceti neprofesionálních knihoven, čtrnácti profesionálních knihoven a dvou poboček městské knihovny**.

Více jsme se zaměřili na neprofesionální knihovny, případně na menší profesionální knihovny. Výběr knihoven byl víceméně náhodný, záležel na rozhodnutí pracovníků pověřených knihoven. Požádali jsme kolegyně z po-

věřených knihoven, aby nám ukázaly knihovnu, která má dobrou úroveň, případně takovou, kde došlo k nějaké změně ve vybavení, k zajištění přístupu k internetu a zlepšení dalších služeb, a také knihovnu, která je „problémová“. Naše návštěvy probíhaly za účasti pracovníka pověřené knihovny, knihovníka navštívené knihovny a návštěv se účastnila i T. Slavíková z odboru kultury a památkové péče krajského úřadu, která s námi v oblasti regionálních funkcí spolupracuje již několik let.

Naše návštěvy probíhaly různě. V několika případech se sice nemohl zúčastnit knihovnick dané knihovny, ale stávalo se, že se přišel podívat starosta nebo místostarosta obce. Úroveň knihoven je, stejně jako v jiných krajích, různá. Mnohde stále převládá „knihovnická klasika“ – regály z Púchova a unifikovaný nábytek. O to větší radost jsme měli, když jsme viděli malou knihovnu zařízenou novým nábytkem na míru, pěkně a vkusně vyzdobenou, vybavenou novou počítačovou technikou a automatizovaným systémem. Za všechny bych mohla jmenovat například **Místní knihovnu v Albrechticích** (okres Nový Jičín, 662 obyvatel), kde vedení obce přistoupilo k internetizaci knihovny skutečně velkoryse, nechalo zavést dvě stanice pro veřejnost, knihovna je otevřena čtyři dny v týdnu, celkem 25 hodin, a dostala i AKS Clavius. V knihovně jsou zaměstnány dvě pracovní síly. Po naší návštěvě se obec rozhodla věnovat i vyšší finanční částku na nákup knihovního fondu.

Byly i takové návštěvy, kam jsme z pověřené knihovny přivezli výměnné soubory a poznali na vlastní kůži, že knihovna umístěná ve 2. patře není zrovna ideální nejen pro starší návštěvníky, ale také pro přenášení knih. V obci Bílá (okres Frýdek-Místek) jsme viděli netradiční umístění knihovny. Vstoupili jsme do budovy mateřské školy a na chodbě jsme se dozvěděli, že knihovna je právě tady. Ačkoli tomu nic nenavědčovalo, skutečně tam byla. Na chodbě pod schodištěm ve skříních, které jsou mimo půjčovní dobu uzavřené, byly knihy. Knihovna byla vybavena i počítačem s internetem, celý prostor působil velice teple a příjemně. Jiné řešení se zase uplatňuje v obci Staré Hamry (okres Frýdek-Místek), kde působí Česká pošta jako „bibliobus“ – knihy jsou dováženy starým obyvatelům této horské obce současně s poštovními zásilkami.

Návštěvy v knihovnách jsou pro nás přínosné proto, že přímo vidíme podmínky, ve kterých knihovna pracuje, seznámíme se s knihovníky, slyšíme jejich problémy a názory. Můžeme přímo porovnat výkony s údaji ve statistickém výkazu. Na druhou stranu je ale pravda, že existují obce, které jsou téměř vylidněné, lidé z nich odjedou za prací a knihovna je sice otevřená, ale přes veškeré snahy knihovníků ji navštěvuje stále méně lidí.

Z každé metodické návštěvy je zpracováno závěrečné hodnocení, které dostává knihovnick navštívené knihovny, pověřená knihovna, odbor kultury a památkové péče Moravskoslez-

ského kraje a na vědomí je zasláno i zastupitelstvu obce.

Databáze EVIK

Další porovnávání jsme prováděli jen podle statistických údajů. Ve spolupráci s firmou Nativa Enterprise s. r. o. (<http://www.nativa.cz/>) jsme zpracovali adresář veřejných knihoven Moravskoslezského kraje, který je vystaven na našich internetových stránkách (<http://www.svkos.nativa.info/>). Velká část údajů o knihovnách je v jeho vnitřní databázi, kde máme vloženy statistické údaje z výkazů KULT (MK) 12-01. Pro další zpřesnění informací o každé knihovně si zde zavádíme i data zahrnující údaje o vybavení knihovny počítačovou technikou, AKS, půjčovní době, zřizovateli, vkládáme sem i rok provedení revize KF. Důležitým údajem pro nás je i skutečnost, zda má knihovna hudební oddělení, zda půjčuje zvukové knihy, disponuje-li bezbariérovým přístupem pro handicapované a také fondem v polském jazyce. Podle potřeby si můžeme nastavit i další data o knihovně.

Doplňková data v databázi EVIK

V databázi EVIK je nastaveno i **vyhodnocování kritérií**, které jsou součástí Standardu VKIS. Data lze lehce filtrovat, a to podle typu knihovny, podle jednotlivých kritérií nebo přímo podle konkrétní knihovny, případně jejich kombinací. Zobrazené výsledky je možno exportovat do excelu a dále s nimi pracovat podle potřeby. Ziskáváme tak tyto údaje: **typ kritéria, doporučená hodnota, skutečná hodnota a konečné vyhodnocení**.

Hodnocení podle Standardů VKIS pomocí databáze EVIK jsme v roce 2005 provedli jen u profesionálních knihoven, kterých u nás v roce 2004 pracovalo 77.

Pokud se při porovnávání výkonů zjistí, že knihovna standard nespĺňuje, neznamená to, že by pracovala špatně. V mnohých případech je její práce limitována nejen finančními prostředky, ale především přístupem zřizovatele, názory rady a zastupitelstva obce, okamžitými potřebami obce, kdy jakákoliv finančně náročnější akce vyvolává v radních pocit, že jediné místo, kde se dá ušetřit, je právě ona „nevýdělečná, a tedy zbytečná“ knihovna.

Naštěstí to neplatí vždy.

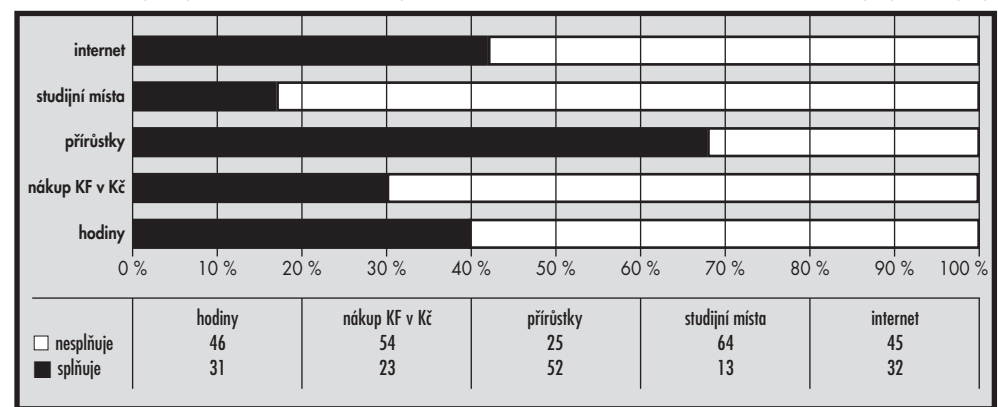
MARIE ŠEDÁ
seda@svkos.cz

Výsledky porovnávání – ukázka

Kritérium	Doporučená hodnota	Skutečná hodnota	Vyhodnocení
internet	1	1	splňuje
studijní místa	1	1	splňuje
přirůstky	1	1	splňuje
nákup KF v Kč	1	1	splňuje
hodiny	1	1	splňuje

Doplňková data v databázi EVIK

Celkové hodnocení výkonů profesionálních knihoven v MS kraji

Týmová práce v Městské knihovně v Chemnitz

V červnu 2005 jsem se v Chemnitz zúčastnila odborného semináře se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a pražským Goethe-Institutem, který měl příznačný název **Inovativní přístupy k řízení knihoven na příkladu Městské knihovny v Chemnitz**. Navštívili jsme zajímavou budovu obchodního domu DAStietz rekonstruovanou v kulturní centrum města. Seminář se konal v konferenčním sále knihovny sídlící ve druhém a třetím podlaží této budovy. Zajímavá byla přednáška o novém stylu řízení. Vedení knihovny zavedlo pracovní týmy a změnilo organizační strukturu. Týmy nahradily dřívější oddělení. V ústřední knihovně pracují tři týmy a každý z nich se stará o svůj okruh. Týmy jsou propojeny s výpůjčními pulty a plně zajišťují činnost tzv. okruhů: od zakoupení knihy přes její zpracování, půjčování až po její vyřazení z fondu. Okruhy jsou zvláštní tým, že disponují všemi druhy dokumentů (knihy, CD, časopisy, CD ROM, filmy apod.) k tématům **Mládež a hudba, Věda a technika a Kultura a země**. Čtvrtý tým se stará o síť poboček. Každý tým má svého vedoucího, který ho prezentuje. Centrální pult o ploše 50 m² je vybaven dopravním zařízením pro vrácení fond. Knihy je možné si půjčit také pomocí dvou samoobslužných výpůjčních stanic (firma 3M). Na centrální pult navazuje **Tržiště**, kde je vždy čtvrtletně prezentováno téma sledující trendy ve společnosti, politice, kultuře či trávení volného času. Zajímavá je služba umožňující čtenářům půjčit si knižní novinku za dvě eura hned, jakmile se objeví na trhu. Čtenáři to vítají a novinky se tím zaplatí. Knižní novinky dodávají do knihovny přímo knihkupci.

Proč se rozhodli, že přejdou na týmovou práci?

Stěhování do nové budovy si vyžádalo novou koncepci služeb, a tím i změnu dosavadního stylu řízení. Vedení knihovny se rozhodlo decentralizovat zodpovědnost za zdroje, zautomatizovat pracovní procesy a zásadně změnit pracovní postupy. Stávající organizační struktura se jevila příliš složitá a neefektivní. Nové a moderní prostory vybízely k zamyšlení. Anonymní anketou se zjistilo, že zaměstnanci nejsou spokojeni nejen s pracovními podmínkami, ale také s vedením knihovny. Skutečnost, že jejich služeb využívalo jen 11 % obyvatel, je donutila, aby se zamyslely nad službami a stylem své práce. Při vytváření koncepce služeb v nové budově si najali externího projektového manažera, který byl hlavním iniciátorem změn. Navrhl přechod na tzv. týmovou práci, která klade důraz na mezilidské vztahy. Členové týmu mají jasný společný cíl a společnou zodpovědnost. Týmová práce přináší vyšší efek-

tivitu práce a kvalitnější výstupy. Hlavním cílem bylo zkvalitnit služby tak, aby byli uživatelé spokojeni. Knihovna chtěla využít všech změn, aby se proměnila nejen navenek, ale také uvnitř. Od týmové práce si slibují nejen zkvalitnění služeb, ale především větší spokojenost zaměstnanců. Jedině spokojení zaměstnanci dokážou vytvořit takové prostředí, které čtenáři rádi navštěvují a kde se cítí dobře.

Výhody a nevýhody týmové práce

Tým je efektivní spojení lidí za účelem společné akce. Vyznačuje se soudržností a spoluprací. Pokud tomu tak není, snadno se v týmu stane pouhá skupina lidí. Tým má společný cíl, společná práce převažuje nad individuální, má společné standardy, vyznačuje se disciplínou, otevřeností a čestným jednáním. Výhodou je podílení se na řešení problémů (prožitek společného překonávání těžkostí). Tým je „deštníkem“ nad jednotlivými členy (v týmu je vždy někdo plný síly), každý z týmu má určité na-

dání, schopnosti a tým tak obsáhne větší okruh činností. Týmovou práci nelze efektivně uplatnit všude, ale knihovna je pro ni přímo stvořena. Nevýhodou je vysoká náročnost na osobnost vedoucího pracovníka týmu. Mezi členy se může vyskytnout nedůvěra a strach vyslovit názor (nápad). Vedoucí pracovník musí předvídat konflikty a musí je umět řešit. Měl by být schopen jednat s konfliktními členy týmu (agresivní, negativní, pasivní, destruktivní, přehnaně soutěživí lidé). Musí umět motivovat členy týmu k lepším pracovním výsledkům. Nejdůležitějším prvkem je kontinuální rozvíjení kompetencí všech členů týmu. Neustále musí pracovní tým stmelovat a pozitivně formovat. Jedině sešraný tým může dobře a efektivně pracovat. Základním problémem člena týmu je překonat strach projevit svůj názor a přijímat druhého takového, jaký je. Vedoucí týmu by měl mít lidský přístup, trpělivost a usilovat o co nejlepší kontakty mezi členy. Rovněž by měl mít přirozenou autoritu. Vhodné je, aby si vedoucího týmu volili přímo zaměstnanci. Stává se tak jejich mluvčím. Nezanedbatelná je také finanční otázka, pomocí týmové práce se dá zajistit činnost s menším počtem pracovníků, kteří se dokážou vzájemně zastoupit. Preferuje se zdravá soutěživost mezi jednotlivými týmy.

Jak probíhalo zavedení týmové práce?

Celý proces zavedení týmové práce trval od roku 1999 a procházel jednotlivými fázemi (zapojení zaměstnanců, modelování procesu, příprava změny systému, v roce 2002 zahájení práce v týmech, vyhodnocení, redukce z šesti na čtyři týmy atd.). Nový systém byl plně zaveden až v roce 2004 po přestěhování do zrekonstruované budovy. Pět let se může jevit jako dlouhá doba, ale přeměna ze skupiny na tým je složitý proces. Probíhá ve dvou rovinách, v rovině věcné a v rovině interakce. V rovině věcné se řeší všechny aspekty věcného zvládnutí úkolu včetně sebeorganizace týmu. V rovině interakce se řeší všechny rysy mezilidských vztahů v týmu, jako např. pořadí hodnot, uplatňování vlivu, žádané a nežádoucí způsoby chování, nacházení vlastní role apod.

Zapojení zaměstnanců

Probíhala řada workshopů se všemi zaměst-

nanci. Externí projektový manager s nimi opakovaně jednal, vysvětloval jim práci v týmech, týmovou strukturu, úskalí a výhody nového způsobu práce. Probíhala řada školení (týmový trénink, semináře o týmové struktuře, týmová práce v oblasti knihovnictví, valné hromady zaměstnanců, interní školení týkající se specifických knihovnických činností apod.). Nejtěžší bylo získat zaměstnance pro týmovou práci a přesvědčit je o smysluplnosti těchto nutných změn. Zaměstnanci byli zpočátku rozpačití, někteří dokonce opustili knihovnu. Jiným týmová práce vyhovuje lépe a dalším hůře. Ti, kteří zůstali, se nakonec přizpůsobili, a dá se říci, že dnes jsou spokojenější, a to dokonce i s vedením knihovny.

Organizační struktura dnes

Současná organizační struktura je velmi jednoduchá: **ředitel** – sekretariát, **zástupce ředitele** – manager uživatelů (výpočetní technika, práce s veřejností), **manager fondu** (controlling), **čtyři vedoucí týmů**: mládež a hudba, věda a technika, kultura a země, městská síť – uživatelské služby. Organizační struktura byla dříve velmi složitá: různé odbory, hodně oddělení a vedoucích oddělení, spousta referentů a jiných vedoucích. Byla nepřehledná a spleť. Zaměstnanci se v ní neorientovali dobře. Efektivita řízení nebyla dobrá. Vázla komunikace mezi zaměstnanci a vedením. Zaměstnanci ani vedení knihovny nebyli s tímto stavem spokojeni.

Jaké odborné úkoly týmy plní

Jednotlivé týmy budují, zpřístupňují a prezentují fond. Poskytují informační služby a pracují s veřejností. Podílejí se společně na výpůjč-

ním procesu. Některé činnosti zůstaly centralizované – správa výpočetní techniky, správa upomínek, plánování služeb a část práce s veřejností. Neosvědčil se týmový mluvčí. Počet týmů se redukoval z šesti na čtyři. Nutní jsou odborní poradci, manager uživatelů a fondu. Činnosti probíhají decentralizovaně v týmech a centrálně v části uživatelských služeb.

Co přinesla změna návštěvníkům a co zaměstnancům

Zaměstnancům:

Zaměstnancům přinesla lepší pracovní podmínky, lepší možnosti realizace.

- 1) Společné usilování o dané cíle
= **MOTIVACE**
- 2) Neustálá výměna informací
= zlepšení **KOMUNIKACE**
- 3) Chování a myšlení
= nastaven proces **NEUSTÁLÉHO ZLEPŠOVÁNÍ** (zdravá soutěživost mezi týmy)
- 4) Důvěra roste
= zlepšení **PRACOVNÍ ATMOSFÉRY**
- 5) Vzájemné učení
= **UČÍCÍ SE ORGANIZACE**

Návštěvníkům:

Návštěvníkům změna přinesla kvalitnější služby. Svědčí o tom nárůst registrovaných čtenářů, návštěvníků a výpůjček. Kvalitnější obsluhu a celkově zlepšení atmosféry v knihovně.

Pro vedení knihovny je situace výhodnější, protože nemusí řešit problém zástupů při dlouhodobých nemocích. Výhodou je spolupráce a zastupitelnost mezi týmy. Zaměstnanci ovládají více činností, a tak jsou lépe využitelní. Klade to nároky na jejich odbornost a kvalifikaci. Jednotlivé týmy nakupují, zpracovávají a půjčují knihovní fond. Vlastně se chovají jako

malé samostatné knihovny. Nakupují podle zájmu veřejnosti, protože mají zpětnou vazbu. Novinky jsou pružně na regálech. Zaměstnanci jsou v práci spokojeni a cítí se dobře, což ocení především zákazník, a služby tím získávají na kvalitě. Práce není jednotvárná a jednotlivé činnosti se střídají. Při týmové práci je nutné odborným dohledem garantovat kvalitu zpracování fondu (manager fondu). Výhody týmové práce se dají zjistit jedině zkušebním provozem. Ať už to nazveme, jak chceme, vždy jde o „relativní“ spokojenost zaměstnanců, o kvalitní podmínky pro jejich práci a především o spokojenost uživatelů. První výsledky ukazují, že ke zlepšení služeb a celkově práce v Městské knihovně v Chemnitz nepochybně došlo. Znamená to, že se jim týmová práce vyplácí.

Změnili také systém financování knihovny. Dnes hospodaří jako samostatný komunální podnik, rozpočet částečně pokryjí z vlastních příjmů, shánějí sponzorské dary, granty, ale větší část hradí město ze svého rozpočtu. Novinka je v tom, že si mohou ušetřené peníze převádět do dalšího roku, což je daleko pružnější, motivující a v důsledku to vede k lepšímu hospodaření se svěřenými finančními prostředky. Daleko více mohou ovlivňovat jednotlivé položky v rozpočtu, priority si stanovují sami. Rozpočet je společný pro všechny tři instituce: knihovnu, muzeum a univerzitu, jen galerie hospodaří samostatně. Mohou ovlivňovat i mzdy a upozornili nás, že nikdo ze zaměstnanců si platově nepohoršil. Jsou placeni jako státní zaměstnanci, z nadtarifních složek platu mají jen příplatek za vedení, případně odměny, osobní příplatky nemají.

Závěrem

Městská knihovna v Chemnitz považuje za svou hlavní prioritu navázání plodné spolupráce se školami. V tomto směru podniká řadu účinných opatření. Chce se zaměřit nejen na dětské čtenáře, ale svou nabídku směřuje také pedagogům. Podmínky pro práci se výrazně zkvalitnily, nejen prostředí, ale i nový styl práce jistě přinesou pozitivní výsledky. Týmová práce, kterou v knihovně zavedli, se jeví jako velmi praktická. Zjednodušila se organizační struktura a zlepšila se komunikace mezi vedením

a zaměstnanci. Zaměstnanci jsou více vtaženi do chodu knihovny. Mají větší odpovědnost za svěřené úkoly, neustále zvyšují svou kvalifikaci, což se pozitivně promítá do služeb knihovny. Jistě by bylo zajímavé zhodnotit výsledky zavedení týmové práce v různém časovém odstupu. Investovat do knihoven se vyplatí. Nové knihovny přitahují zájem veřejnosti, zřizovatelů, což pozitivně ovlivňuje prestiž knihovníků ve společnosti. Knihovna působí jako moderní obchodní dům. Otevře-

nost, prosvětlenost, dostupnost jednotlivých pracovišť je příjemná. Knihovna disponuje kvalitními prostory pro pořádání kulturních akcí. Její propagace, navigační systém ve městě, ale i uvnitř samotné knihovny vyhovují požadavkům dnešní doby. Navigační systém je přehledný a srozumitelný pro uživatele. Knihovna má spoustu čtenářských míst, zákoutí, kde se dá pohodlně usadit a číst. Spolu s podporou společného čtení přispívá k rozvoji čtenářství v daném regionu.

O D K A Z Y :

- 1 PETRÝDESOVÁ, Dana. [online]. Týmová práce 1,2,3 díl. *Knihovnický zpravodaj Vysočiny*, 2004, č. 2, 3 a 4. <http://www.kkvysociny.cz/kzv>
- 2 KRIVÁ, Eva. [online]. Podstata týmové práce a její uplatnění v knihovnické praxi. *Knihovnický zpravodaj Vysočiny*, 2006, č. 1. <http://www.kkvysociny.cz/kzv>
- 3 <http://chemnitz.xf.cz> (prezentace ze semináře)
- 4 <http://www.stadtbibliothek-chemnitz.de> (webové stránky MěK v Chemnitz)

Řádový znak jezuitů

V ýznamný podíl jezuitského řádu na vzniku historického fondu Vědecké knihovny v Olomouci

Kořeny nynější Vědecké knihovny v Olomouci souvisejí se založením zdejší univerzity v roce 1573. Počátek vlastní knihovny však spadá už do r. 1566, kdy byl do centra Moravy uveden jezuitský řád, zakládající tehdy akademii jako nižší stupeň vysoké školy.

Olomoucká univerzita vznikala od začátku jako jezuitské *studium generale*, jako jezuitská kolej čtvrtého stupně. To znamená, že původně jí jako koleji mimo sídlo univerzity náleželo podle rozhodnutí papeže Julia III. právo promovat ve všech hodnostech, od bakalářů po doktory, ale jenom ve filozofii a v teologii. Tato neúplná univerzita, bez práv a lékařství, byla budována jako instituce pro výchovu duchovenstva ve městě, v němž převažovali luteráni, v blízkosti severomoravských ohnisek jednoty bratrské, tzn., že od samého počátku byla myšlena jako nástroj protireformace.

Univerzita v Olomouci byla založena roku 1573. Její prvopočátky vedou do dob biskupa Marka Khuena, který se pokusil získat jezuitu pro katedrální školu u sv. Michala, ale bez úspěchu. Jeho nástupce z let 1566–1572 Vilém

Prusinovský z Víckova pozval do Olomouce dva jezuitské misionáře z koleje ve Vídni a už roku 1566 přišli do Olomouce rodák z Litovle Jan Aschermann a bakalář Štěpán Rimmel, k nimž brzy přibyl klerikové Alexander Heller a Ondřej Pěšín. Ihned začali vyučovat ve třech gramatikálních třídách a už 9. srpna 1566 schválil papež Pius V. založení latinské střední školy, jejímž prvním rektorem se v září 1566 stal španělský jezuita Hurtado Perez. Všechno bylo dobře připraveno. V říjnu téhož roku vystavil Prusinovský první fundační listinu, kterou se zavázal, že bude spolu s kapitulou na školu a konvikt přispívat ročně částkou 500 moravských zlatých.

V r. 1569 se jezuité přestěhovali do opuštěného minoritského kláštera, protože už měli tolik žáků, že mohli otevřít všechny třídy latinské školy. Prusinovský se v září 1570 zavázal, že bude na provoz koleje přispívat z důchodů statku Vyškov částkou 2000 zlatých, což roku 1573 potvrdili papež Řehoř XIII. a císař Maximilián. Těto tečky za svým úsilím se Prusinovský nedočkal, neboť 16. června 1572 zemřel.

Svatý Ignác z Loyoly, zakladatel řádu

Jezuitská kolej prosperovala. Potvrdily se dobré zkušenosti s jezuitským školstvím, které už dříve učinili Vídeňané a po roce 1556 i Češi: Jezuité v učitelském úřadě vynikali erudiicí, ale vedli si s takovou pečlivostí a jemným uměním vychovatelským, že žáci jim zůstávali oddáni i po opuštění školy. Do jezuitských škol se hlásili i nekatolíci ze šlechtických a měšťanských rodin a někteří z nich přijali během studií katolickou víru.

Tak tedy začínala v Olomouci působit druhá vysoká škola v našich zemích a při ní druhá vysokoškolská knihovna.

Při zakládání knihovních sbírek byl prvním donátorem sám biskup Prusinovský; je známo, že dal k dispozici celou svou knihovnu. Dalším zdrojem byly knihovny moravských šlechticů, kanovníků i měšťanů. Způsoby poskytování knih ke studiu byly rozličné, např. majitel tovačovského panství Vratislav z Pernštejna dovolil využívat svou velkou soukromou knihovnu v nedalekém Tovačově, naopak olomoucký měšťan Florián Román daroval prý jezuitům plný vůz knih. Další knihy se nakupovaly z různých nadací a odkazů. Stojí za zmínku, že biskup Prusinovský shromáždil i spoustu nekatolické literatury, a to koupí i konfiskacemi.

Zvlášť velký vliv na růst fondu mělo povýšení akademie na vysokou školu v plném slova smyslu v roce 1573 a rozšíření počtu kolejí. Zvyšoval se počet studentů, a tak bylo třeba rychle

zvětšovat knihovní fond. Jeho tehdejší rozsah lze odhadovat z toho, že knihovně byly přiděleny tři místnosti.

V 17. století univerzitní knihovna utrpěla velké ztráty: Poprvé v letech 1619–1620, kdy jezuité byli z Olomouce vykázáni, ale knihovnu museli ponechat na místě. Po Bílé hoře se jezuité vrátili a konfiskacemi rychle znovu zbohatli. Katastrofou pro město i knihovnu však bylo obsazení Olomouce švédskými vojsky roku 1642. Tehdy z 30 000 obyvatel města zůstalo naživu pouze půl druhého tisíce. Plenění švédských vojsk postihlo i univerzitní knihovnu. Vojevůdcové dostali totiž od královny Kristiny za úkol věnovat zvýšenou pozornost předmětům umělecké hodnoty včetně knižních pokladů. Ačkoliv dva knihovníci, kteří před Švédy neuprchli z města, se snažili knihy ukrýt, všechny úkryty byly vypátrány a švédští vojáci odvezli z Olomouce sto vozů plně naložených uměleckými předměty, knihami a archiváliemi. Množství uloupených svazků lze odhadovat řádově na stovky. Jejich největší část byla uložena v královské knihovně ve Stockholmu a Uppsale, další knihy jsou v gymnaziální knihovně v Srengnäs, některé zůstaly v Åbo (Turku), kde však na začátku 19. století shořely.

Z dosud nám známých švédských pramenů, zabývajících se uloupenými knižními poklady z doby třicetileté války (O. Walde, I. Collijn), se dovídáme, že v královské knihovně v Uppsale je uloženo 120 svazků, pocházejících z Olomouce nebo Hradiska (klášter Hradisko, nyní již součást Olomouce, patřil dříve Dietrichsteinům). Collijnův katalog prvotisků v Uppsale uvádí u 28 titulů jako původního majitele Collegium Societatis Jesu Olomucensis.

Oba zmínění autoři nás inspirovali k předpokladu, že poněkud větší množství knih zůstalo v Královské knihovně ve Stockholmu. V roce 2004 P. Slavičková z Olomouce podnikla studijní cestu do Švédska, avšak o olomoucké knihovně nezjistila žádné převratné informace. Bohemika jsou ve Stockholmu podle jejího očitého svědectví uložena v knihovních depozitáři v ideálních podmínkách. Jejich studiu je vyhrazena samostatná badatelna se zvláštním režimem. Katalogy však vesměs neuvádějí provenienci, proto je obtížné udělat věrohodný seznam knih odvezených z Olomouce. Je také

možné, že podstatná část knih ve Stockholmu shořela při požáru zámku v roce 1697.

Po skončení třicetileté války moravští donátoři vynaložili zvýšené úsilí o obnovení zničené knihovny. Četné dary pomohly vrátit jí bývalý lesk, koncem 17. století byly pořízeny i glóby, zobrazující hvězdnou oblohu a zemský povrch. V první třetině 18. století byl postaven barokní knihovní sál s freskami významného olomouckého malíře Jana Kryštofa Handkeho a s alegorickými sochami nad skříněmi. Přibližný počet uložených svazků byl 4000–5000, nejméně 2000 dalších měli učitelé ve svých ubikacích.

V roce 1773 na nátlak osvícenských panovníků papež Klement IV. jezuitský řád zrušil. O dva roky později dekretem moravského gubernia univerzitu i knihovnu převzal do správy stát. Tehdy zůstalo v knihovním sále 8091 svazků. Knihy, které měli členové řádu ve svých ubikacích, se staly svolením řádu jejich vlastnictvím. V témže roce byly do olomoucké knihovny převezeny vybrané fondy z pěti kolejí na Moravě: z Brna, Jihlavy, Telče, Uherského Hradiště a Znojma. Když byl v r. 1778 zhotoven přehled oborového složení fondu, téměř polovinu základního fondu tvořily knihy teologické (kolem 6000), v menší míře knihy historické, právnické, filozofické a jazykovědné (početem mezi 1000–2400 svazků). Na stovky čítal fond lékařských a matematických knih. Opět podotýkáme, že ve fondu byly nejen knihy odpovídající katolické víře, ale že jezuité shromáždili i spoustu děl svých ideologických odpůrců. Patrně proto činily zvláštní položku seznamu libri prohibiti – 2125 svazků. Zvlášť byl také veden fond duplikátů – 11 075 svazků a fond neúplných děl. Výkaz uvádí i 340 rukopisů a 57 inkunábulí. (Pro srovnání: dnes VKOL vlastní 1448 rukopisů a 1800 prvotisků.)

Knihovnické zpracování literatury nebylo příliš kvalitní. Evidence získaných svazků však byla vedena poměrně pečlivě, svazky byly opatřeny vlastnickým razítkem koleje a vázány v bílé teletině na hřbetě dekorované červeným štítkem a iniciálami IHS.

V souvislosti se zrušením jezuitského řádu tedy skončilo nejstarší období vývoje nynější Vědecké knihovny v Olomouci. Jak jsme mohli posoudit, bylo těch více než 200 let dobou plodnou na události, které někdy knihovně přinášely rozkvet a slávu, jindy zase byly její tragédií. Při této stručné rekapitulaci jezuitského období, kterému olomoucká knihovna za tolik vděčí, se jako ironie dějin jeví pozdější nelibostná střetnutí rigidního až fanatického Tovařystva Ježíšova s českou obrozeneckou kulturou v 19. století. Jako nevhodný vtíp zní pak známý Havlíčkův epigram:

„Českých knížek hubitelé líti:
plesnivina, moli, jezoviti.“

Závěrem ještě krátká poznámka ze současnosti: Když se roku 1990 připravoval restituční zákon, vznikla obava, zda po obnovení duchovních řádů v Československu nebudou vzneseny restituční nároky na tuto část historického fondu knihovny. Položení termínu a quo restitucí do roku 1948 bylo u olomouckých knihovníků provázáno pocitem ulehčení. Tim spíše, že u knih pocházejících od některých řádů (např. kapucínů, dominikánů) byly skutečně restituční nároky vzneseny. Jednalo se však o knihy z klášterů, působících na Moravě až do začátku 50. let. Zdá se tedy, že historický fond nashromážděný především zásluhou Societatis Jesu v Olomouci je uzavřenou kapitolou dějin Státní vědecké knihovny.

HELENA VELIČKOVÁ

O D K A Z Y :

- Haubelt, J.: České osvícenství. Praha 1986. 460 s.
- Smejkal, B.: Státní vědecká knihovna v Olomouci 1566–1966. Olomouc 1966. 78 s.
- Pumplra, V.: Vývoj knižního fondu SVK Olomouc do roku 1960. – Z knihovnické praxe, 1991, seš. 111, s. 26–29.
- Ottův slovník naučný. 13. díl. Praha 1898. 1113 s. – Heslo Jesuité. S. 285–296.
- Petřů, E.: Z rukopisných sbírek Univerzitní knihovny v Olomouci. Praha 1959. 101 s.
- Kašpar, O.: Cestopisná a kosmografická literatura z knihoven moravských jezuitů dochovaná ve fondech SVK v Olomouci. – Vlastivědný věstník moravský, roč. 36/1984, seš. 2.
- Walde, O.: Storhetstidens litterära krigsbyten. En kultur-historisk-bibliografisk studie. Uppsala 1916–1920. 2 sv.
- Collijn, I.: Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala. Uppsala 1907. 38, 507 s.
- Slavičková, P.: Rukopisy a prvotisky českého původu v Královské knihovně ve Stockholmu. – KROK – Knihovnická revue Olomouckého kraje, 2005, č. 3. S. 31–35.

PŮJČOVÁNÍ HRAČEK V EVROPSKÝCH KNIHOVNÁCH

Vloni v dubnu se v Lisabonu konalo 9. evropské setkání ETL (The European Group of Toy Libraries – Evropská skupina knihoven shromažďujících hračky). Následující tabulka podává přehled o tom, jak je tato služba rozšířená v jednotlivých evropských zemích.

ZEMĚ	POČET KNIHOVEN PŮJČUJÍCÍCH HRAČKY	NÁRODNÍ SDRUŽENÍ	ROK ZALOŽENÍ PRVNÍ KNIHOVNY	UŽIVATELE KNIHOVNY	PŮJČOVÁNÍ HRAČEK A HER	VĚŘEJNÁ PODPORA	PLACENÝ PERSONÁL	OSTATNÍ AKTIVITY	POPLATEK ZA PŮJČOVÁNÍ HRAČEK	POČET OBYVATEL
ŠVÉDSKO	50	ANO	1964	děti se sníženou přizpůsobivostí	ANO	ANO	ano, pouze placený	příprava herních skupin, vzdělávací kurzy pro rodiče, poradenství, účast na výzkumu...	NE	9 041 000
VELKÁ BRITÁNIE	2 000	ANO	1967	děti, rodiče, pečovatelé, děti a dospělí se zvláštními potřebami, přednostně děti 0–5	ANO	ANO	20 % placený, 80 % dobrovolníci	programy pro školy včetně škol mateřských, pro matky na mateřské dovolené, speciální programy pro děti se vzdělávacími problémy, výstavy, festivaly, poradenství, tvůrčí dílny, pojízdné služby...	ANO	59 668 000
FRANCIE	1 150	ANO	1967	kdokoliv	ANO	ANO	ano + dobrovolníci	programy pro školy včetně škol mateřských, pro matky na mateřské dovolené, speciální programy pro děti se vzdělávacími problémy, výstavy, festivaly, poradenství, tvůrčí dílny, pojízdné služby, volnočasové aktivity...	ANO	62 000 000
ŠVÝCARSKO	400	ANO	1972	kdokoliv	ANO	ANO	ano + dobrovolníci	programy pro školy včetně škol mateřských, pro matky na mateřské dovolené, speciální programy pro děti se vzdělávacími problémy, výstavy, festivaly, poradenství, tvůrčí dílny, pojízdné služby, volnočasové aktivity...	ANO	7 500 000
BELGIE	130	ANO	1973	kdokoliv	ANO	ANO	ano + dobrovolníci	různé herní aktivity, programy pro školy, festivaly, tvůrčí dílny, výstavy...	ANO	10 400 000
NĚMECKO	80	ANO	1974	kdokoliv	ANO	ANO	ano, ale většina jsou dobrovolníci	tvůrčí dílny, festivaly, noční hry, závody, turnaje...	ANO	82 600 000
CHORVATSKO	7	NE	1976	děti 0–7 s rodiči	ANO	ANO	ano + dobrovolníci	různé herní aktivity, poradenství, školení pro rodiče, výstavy, práce s předškolními dětmi...		4 551 000
DÁNSKO	42	ANO	1977	děti a dospělí se speciálními potřebami	ANO	ANO	ano, pouze placený	poradenství zaměřené na rozvoj schopností	NE	5 400 000
ITÁLIE	350	NE	1977	kdokoliv	ANO	ANO	ANO		ANO	57 800 000
PORTUGALSKO	300	NE	1979	děti a mládež (0–18), děti se speciálními potřebami	NE	ANO	ANO	různé herní aktivity, tvůrčí dílny, školení pro pracovníky knihoven, programy pro školy a nemocnice, v mnoha K též půjčování knížek, pojízdné služby...	NE	10 000 000
ŠPANĚLSKO	380	NE	1980	děti 0–3 s rodiči, děti 4–12, kdokoliv	NE, podpora pouze neveřejná	ANO	ano + dobrovolníci	různé herní aktivity, tvůrčí dílny, výroba hraček z recyklovaného materiálu, spolupráce s rodiči, programy pro školy, loutkové divadlo...	ANO	43 064 000
ŘECKO	7	ANO	1991	děti se speciálními potřebami, emigranti, uprchlíci	ANO	ANO	dobrovolníci	různé herní aktivity včetně her ve volné přírodě, rukodělné dílny, výstavy, festivaly, kurzy...	NE	11 000 000
MAĎARSKO	8	ANO	1993	děti 0–10 s rodiči, děti se zvláštními potřebami	ANO	ANO	ANO	různé herní aktivity, tvůrčí dílny, programy pro školy včetně škol mateřských, poradenství, léčebné aktivity, školení, výzkum...		10 100 000
RUMUNSKO	7	NE	1994	děti 3–16, děti se speciálními potřebami	ANO	ANO	ano + dobrovolníci	různé herní aktivity, pohádkové hodiny, rukodělné dílny, počítačové lekce, výstavy, festivaly...	NE	2 171 100
LITVA	100	NE	1994	děti 0–16 + rodiče	ANO	ANO	ANO	čtení, malování, pohádkové hodiny, vytváření příběhů...		3 400 000

Zpracovala LIBUŠE HRDÁ (hrda@knihovnahk.cz)

Podrobnější informace a materiály lze vyžádat od ALICE LUCOT (Association des Ludothèques Françaises), alice.lucot@alf-ludotheques.org, www.alf-ludotheques.org, RENATE FUCHS (Swiss Ass. Of Toy Libraries), p-r.fuchs@bluewin.ch, <http://www.ludo.ch/>

Digitální projekty a programy v České republice a v angloamerické oblasti

11. část

Making of America

URL: <http://www.hti.umich.edu/m/moagrp/>

Řešitel: University of Michigan, Cornell University

Popis: Making of America se snaží zachránit a zpřístupnit dokumenty o vývoji infrastruktury ve Spojených státech v 19. století.

Počáteční fáze projektu se datuje od podzimu roku 1995, na základě spolupráce mezi univerzitou v Michiganu a Cornell university. Tyto instituce se podílely na společném projektu, který dokumentuje americkou sociální historii. Univerzita v Michiganu naskenovala 16 000 knih a deset časopisů, které obsahuje inprinty z let 1850–1877, zatímco technici a knihovníci zprovozili digitální knihovnu tak, aby zachráněné materiály mohly sloužit jako pomůcka při vyučování.

Sbírka Making of America obsahuje v současné době 85 000 knih a 50 000 plných textů novinových článků s tisky z 19. století. Making of America obsahuje prameny převážně z oblastí pedagogiky, psychologie, americké historie, sociologie a náboženství.

Vyhledávání je buď jednoduché (zadat název hledané publikace a klepnout na vyhledat), anebo pokročilé podle slov z názvu, autora, předmětového hesla, klíčového slova.

Digital Collections

URL: <http://content.lib.washington.edu/>

Řešitel: University of Washington Libraries

Popis: Tato digitální knihovna vznikla pro potřeby studentů, učitelů a výuky na University of Washington Libraries.

Digitalizované materiály jsou především obrazové, ačkoliv některé jsou doprovázeny texty či eseji. Další média, která se zde prezentují, jsou noviny, zprávy, pamflety, plakáty a mapy. Další typy médií budou přidána v budoucnosti. Hlavní význam této sbírky tkví ve vzácných a jedinečných materiálech.

Vyhledává se podle titulu, předmětu nebo

popisu v pokročilém vyhledávání. Při použití jednoduchého vyhledávání stačí zadat klíčové slovo a okamžitě jsou nabídnuty materiály, které je obsahují.

Oxford Text Archive

URL: <http://ota.ahds.ac.uk>

Řešitel: Oxford Digital Library

Popis: Oxford Text Archive je humanitně zaměřená digitální knihovna fungující od roku 1976. Projekt je primárně určen uživatelům z řad humanitní akademické obce a tematicky pokrývá oblasti lingvistiky, literatury a příbuzných oborů.

Na hlavní stránce projektu jsou sekce:

News – souhrn zpráv o Oxford Text Archive a přidružených projektech Oxford Text Archive.

FAQ – obsahuje nejčastější otázky týkající se ukládání dokumentů, využívání Oxford Text Archive a problémů spojených s www stránkami Oxford Text Archive.

Při hledání dokumentů můžeme využít jak procházení, tak i vyhledávání. Fond lze procházet podle autora, názvu a jazyka dokumentu. Vyhledávání existuje jednoduché a pokročilé ale také v režimu Full-Text.

Jednoduché vyhledávání se omezuje na procházení pole autora a názvu. Pokročilé vyhledávání zvládá pole autor, název, předmět a jazyk. Fulltextové vyhledávání pracuje se vzdáleností mezi slovy, se SGML tagy a oblastmi hledání.

Všechny potřebné informace o dokumentu z deponitáře Oxford Text Archive lze získat z karty daného dokumentu. Obsahuje:

1. Odkaz na katalogizační záznam a metadata v SGML

- Autor
- Formát dokumentu
- Katalogizační záznam zdrojového dokumentu
- Velikost souboru
- Jazyk dokumentu

- Poznámky k distribuci

- Poznámka

2. Sekce Download

- Záznam dokumentu v SGML

- Nabídka dostupných formátů včetně charakteristiky (platforma, přípona)

Veškerý download je vázán na souhlas s podmínkami *terms and conditions*.

Většina dokumentů se nabízí ve formátech ASCII text a HTML, některé i SGML a XML; najdou se však i dokumenty, které vyžadují speciální formát, např. soubor typu XLS.

Výhodou je, že zdrojové dokumenty jsou ke stažení v nekomprimované podobě, což umožňuje online čtení.

VESNA ŠKODOVÁ

Vesna.Skodova@seznam.cz

KRONIKA

> ILUŠE CEJPKOVÁ

Jak šel život aneb Můj život s vědcem

Vzpomínka na prof. Jiřího Cejpku

Na posledním setkání knihovníků seniorů v Lipníku nad Bečvou jsem při večerním posezení slíbila, že jednou napíši vzpomínky na náš společný život, který trval déle než půl století.

Nadešel smutný a obávaný čas našeho definitivního rozloučení. Chtěla bych vzpomenout na to, co bylo v našem životě pěkné a zároveň připomenout, že to nebylo vždy lehké.

Krásné byly začátky, setkávání při společném studiu tehdejšího oboru *lidovýchova a knihovnictví* na Pedagogické fakultě UK.

Absolvovali jsme přednášky z dějin pedagogiky slovně prof. Otokara Chlupa, známého též pod přezdívkou *uspavač hadů*, galantního řečníka Karla Galy ze sociologie a politické ekonomie, vyslechli jsme dobíhající lektory Josefa Ziku, Jaroslava Lipovského a Josefa Vínárka, rovněž dojíždějího Bedřicha Pšira a jeho náznak teorie lidové výchovy a vzdělávání. Jako zástupci studentů jsme se zúčastnili 1. knihovnického sjezdu v Brně. Takto připraveni do života jsme nastoupili do práce. Krásné byly začátky, tvrdá realita. To jsme poznali hned po svatbě. Po krátké manželové praxi v knihovně Masarykova lidového ústavu následovala dvouletá vojenská prezenční služba. Psal se rok 1951, pětíměsíční mimino na světě, táta na vojně v drsných šumavských podmínkách. Během celé vojenské služby byl jedenkrát doma, když nepočítám účast na slav-

nostní vojenské přehlídce. Dítě se po návštěvě táty vojáka domnívalo, že všichni vojáci v uniformě jsou jeho tátové a taky tak na ně z kočárku volalo. Fungovala jsem jako matka samoživitelka, přispěvek na dítě od vojenských pánů tehdy nebyl.

Po návratu z tvrdých podmínek Šumavy včetně dvou letních výcvikových táborů v bažinatém terénu krásné říčky Křemelné (dnes už snad mohu vyrazit vojenské tajemství, že šlo o oblast Dobré Vody), nastoupil zocelený otec jako aspirant na katedru knihovnictví Filologické, později Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Název to byl honosný, plat k užití rodiny minimální. Pracovala jsem tehdy v Klementinu v Ústředním vědecko-metodickém kabinetu knihovnictví u dr. Groha. Dodnes vzpomínám, jak jsem po práci rychlým krokem pádila přes Karlův most vyzvednout děti. Také se nám stalo, že jsme se špatně domluvili a jako rodiče pracovně velmi vyčerpání jsme zapomněli vyzvednout dítě z jeslí. Dodnes nezapomenu na ten vyčítavý pohled dětských očí a důkaz na prstícih ruce o tom, že byl poslední. Paní školnice nám ho přivedla domů. Pracovali jsme oba dosti intenzivně, na mém pracovišti se vyžadovalo hodně služebních cest. Děti byly samostatné, občas vypomáhala babička nebo další paní.

Po manželové působení na Filozofické fakultě ve funkci odborného asistenta a později

docenta následoval v roce 1973 nucený odchod, zákaz přednášek a publikační činnosti. Jeho další působení ve Slovenské technické knihovně v Bratislavě trvalo jedenáct let. Dvě školní děti a jedno předškolní se těšily na tatínka dojíždějícího jednou za týden nebo za čtrnáct dní domů. K šťastnému návratu do Prahy došlo až roku 1985. Následoval poměrně klidný čas a práce na Novotného lávce v Československém středisku výstavby a architektury. Tam také oslavil své 60. narozeniny a pomalu začal pomýšlet na důchod. Ale všechno bylo jinak. Přišel rok 1989 a v roce 1990 opět návrat na Filozofickou fakultu UK. Jako vedoucí katedry a později Ústavu vědeckých informací a knihovnictví se věnoval úkolům a plnění své funkce více než na sto procent. Rodina byla opět pohromadě a tatínkovy výlety do Opavy a do Brna jsme brali jako známý folklor. Říkala jsem mu „moravský vlastenec“. On zase chválil moravská pracoviště, zaměření jejich studia a kvalitu studentů Slezské univerzity v Opavě a Masarykovy univerzity v Brně.

V posledním období svého života, v pokročilém důchodovém věku, působil jako emeritní profesor FF UK v Ústavu informačních studií a knihovnictví, vedl několik seminářů, diplomových a doktorských prací a přispíval svými radami a zkušenostmi k práci Ústavu.

Do Brna, kde působil na poloviční pracovní úvazek, dojížděl do 30. června 2005. Po rozloučení se studenty jsme v červnu odjížděli s kýtcí a pocitem, že zde zanechal správnou stopu.

Když jsme byli v Karolinu na promoci našeho nejstaršího vnuka, který vystudoval rovněž náš obor a „děda“ byl v taláru, ptala se naše nejmladší vnučka, jestli tam má každý promovaný student svého dědečka. Děti mívají konkrétní dotazy.

Nepíší o manželově publikační činnosti, o jeho práci v redakčních radách a různých komisích, ve SKIP, ani o jeho profesní kariéře. Zapomněla jsem podotknout, že při slavnostním vyhlášení profesury v Karolinu nebyl, protože byl již na dávno plánovaném zahraničním zájezdu se studenty. Tak jsem ho ráda zastoupila.

Mívali jsme spolu časté a dlouhé debaty, týkající se našeho oboru a jeho dalšího směřování. Někdy jsem bývala jeho oponentkou, zvláště když se to týkalo priorit knihovnických

a informačních služeb, což bylo dáno mou prací a zkušenostmi z veřejných knihoven, práce s dětskými čtenáři atp. Předávala jsem mu podněty a nosila zajímavé publikace. Ctila jsem jeho názory, humanitní a ekologické zakončení i stejně orientované studium. Naše poslední spolupráce byla na korektuře a rejstříku 2. rozšířeného vydání publikace *Informace, komunikace a myšlení*, která se připravovala do tisku. Jejího uvedení na knižní trh se už bohužel nedožil.

Byla by chyba, kdybych se nezmínila o jeho přednáškách v Rozhlasové akademii třetího věku. Byla to více než desetiletá řada cyklů. Přednášky se týkaly dějin a osobností knižní kultury, otázek informační vědy. Vyjdou-li v upraveném vydání v Karolinu pod názvem *Od informace k poznání*, doporučuji zvláštní pozornosti medailonek věnovaný Jiřímu Mahenovi. V těchto relacích se projevilo jeho nadání a v genech daný talent popularizace. Původ z kantorské rodiny se nezapíral. Dojemné byly ohlasy posluchačů, jejich písemné práce, které zaslali. Setkávání těchto dálkových „studentů“ pokračovalo v Praze a jedenkrát do roka v Sedmihorkách.

Další studenti – účastníci doškolovacích kurzů v Národní knihovně – si budou asi pamatovat jeho přísný, náročný a zároveň laskavý přístup k nim. Posluchači Ústavu informačních studií a knihovnictví budou na jeho semináře k tématu orwellismu také vzpomínat.

Pracovní stůl je opuštěn, zůstává mnoho nápadů, materiálů a plánů, které už nemohl dokončit. Materiál bude předán do archivu Národní knihovny ČR a bude tak k dispozici pro další zájemce a jeho pokračovatele.

Při posledním rozloučení v motolském krematoriu 3. ledna 2006 byl přečten dopis našeho vnuka, který toho času pracuje v knihovně v Hamiltonu na Novém Zélandě. Vyznal se v něm z úcty a lásky k dědovi a promluvil tak za nás za všechny.

Se zákeřnou nemocí bojoval manžel sedm let. Statečně a vytrvale s otužilostí skauta. Splnil se jeho životní sen navštívit Alexandrijskou knihovnu těsně před jejím slavnostním otevřením. Měl radost ze tří dětí a pěti vnoučat. Byl milujícím manželem. Do poslední chvíle pracoval, přednášel, psal a komentoval.

Možnosti čerpání prostředků na rozvoj knihoven v rámci Společného regionálního operačního programu

1. část

1. ÚVOD

Sousloví „strukturální fondy“ je v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie používáno stále častěji.

Obecně je možno říci, že strukturální fondy jsou nástrojem Evropské unie k vyrovnávání rozdílů v úrovni rozvoje různých regionů. Strukturální fondy jsou také hlavním nástrojem evropské strukturální a regionální politiky, která řeší zejména otázky spojené s regionálním rozvojem států. Na priority této politiky soudržnosti je vyčleněno téměř 30 % rozpočtu Evropské unie.

Stávající programovací období je určeno pro čerpání prostředků v letech 2004–2006 s tím, že prostředky nasmlouvané v roce 2006 mohou být realizovány až do roku 2008. V této souvislosti se mluví o tzv. pravidlu n+2: prostředky musí být vyčerpány nejpozději do dvou let od roku, kdy byla na konkrétní projekt uzavřena smlouva.

2. STRUKTURÁLNÍ FONDY V RÁMCI SPOLEČNÉHO REGIONÁLNÍHO OPERAČNÍHO PROGRAMU

V současné době jsou pro podporu opatření regionální a strukturální politiky využívány následující Strukturální fondy EU:

1. *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)*,
2. *Evropský sociální fond (ESF)*,
3. *Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF)*,
4. *Finanční nástroj pro orientaci rybářství (FIFG)*.

Pro potřeby Společného regionálního operačního programu však jsou určeny pouze následující dva fondy:

Evropský fond regionálního rozvoje – ERDF:

ERDF se zaměřuje na investice do výroby určené k vytváření nových nebo stávajících pracovních míst; investice do infrastruktury včetně transevropských sítí; investice do vzdělání a zdraví; rozvoj místního potenciálu: místní rozvoj a rozvoj malého a středního podnikání

v problémových regionech; výzkum a rozvoj; investice zaměřené na životní prostředí.

Evropský sociální fond – ESF:

ESF se zaměřuje na integraci nezaměstnaných, zejména osob postižených dlouhodobou nezaměstnaností; integraci mladých lidí do pracovního procesu; integraci osob vyloučených z trhu práce; podporu stejných příležitostí na trhu práce; adaptaci pracovníků na průmyslové změny; stabilizaci a růst zaměstnanosti; posílení lidského potenciálu ve výzkumu, vědě a technologii; posílení systému vzdělávání a další kvalifikace.

Nezbytnou podmínkou pro čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU a Fondu soudržnosti je zpracování příslušných programových dokumentů. Za tímto účelem byl Českou republikou zpracován **Národní rozvojový plán (NRP)**, který představuje komplexní národní rozvojovou strategii, která bude v ČR naplňována prostřednictvím čtyř **operačních programů (OP)** a jednoho **Společného regionálního operačního programu (SROP)**. Čtyři operační programy jsou vymezeny sektorově: OP pro rozvoj lidských zdrojů, OP pro rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, OP pro rozvoj infrastruktury a OP pro rozvoj podnikání. Jediný Společný regionální operační program má plošné cíle sloužící k rozvoji jednotlivých regionů.

3. SPOLEČNÝ REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM

Společný regionální operační program, zkráceně nazýván SROP, je programovým dokumentem České republiky, pro období let 2004 až 2006 zahrnující rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti České republiky, které mohou být napojeny na strukturální fondy Evropské unie v rámci Cíle 1, což je pomoc oblastem, které mají nižší HDP na obyvatele, než je 75 % průměru zemí Evropské unie. V České republice je to mimo Prahy, která má asi 125 % evropského průměru, celá republika.

Společný regionální operační program je koncipován jako program cílených intervencí pro řešení společných problémů regionů soudržnosti České republiky. Koncentruje se na klíčové problémy regionálního rozvoje, společně pro jednotlivé regiony, a formuluje jednu společnou strategii. Rozsáhlejší orientace SROP na specifické problémy jednotlivých regionů není vzhledem ke zkrácenému plánovacímu období a disponibilnímu objemu finančních zdrojů reálná. Regionální rozdíly jsou vyjádřeny různými finančními objemy jednotlivých priorit a výběrem individuálních projektů. SROP, na rozdíl od ostatních operačních programů, podporuje především aktivity, jejichž realizace z hlediska platné české legislativy spadá do působnosti krajů nebo obcí.

Důraz je v rámci programu SROP kladen na podporu vyváženého a udržitelného ekonomického rozvoje regionů, který bude založen na iniciativách veřejného, neziskového a soukromého sektoru.

Hlavním cílem programu je přispět k dosažení trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel regionů na základě povzbuzování nových ekonomických aktivit s důrazem na tvorbu pracovních míst v regionálním i místním měřítku, na zlepšení kvality infrastruktury a životního prostředí, na podporu infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů a na prohlubování sociální integrace.

Na základě připomínek a jednání s Evropskou komisí byl SROP výrazně upraven. Došlo k redukci původního finančního plánu programu, potenciální překryv s ostatními operačními programy byl odstraněn, struktura priorit a opatření byla zjednodušena a došlo i k úpravám jednotlivých částí SROP. S uplatněním uvedených východisek je SROP tvořen **čtyřmi prioritami** rozpracovanými do devíti opatření (bez technické asistence):

- podpora malých a středních podniků ve vybraných regionech,
- zlepšení infrastruktury v regionech,
- rozvíjení infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů,
- podpora cestovního ruchu.

Spolufinancování SROP z veřejných prostředků České republiky je zajišťováno jednak z rozpočtů obcí a krajů, jednak ze zdrojů stát-

ního rozpočtu (prostředky Ministerstva pro místní rozvoj). Podpora ze Strukturálních fondů Evropské unie je poskytována ze dvou fondů, a to z **Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) a Evropského sociálního fondu (ESF)**.

V rámci SROP by mělo být přerozděleno 31 % všech prostředků ze strukturálních fondů, které k nám v období 2004–2006 mohou plynout. Jedná se o 450 mil. EUR.

Výše podpory ze strany Evropské unie může být od 35 %, výjimečně až do 80 % rozpočtu. Z toho je zřejmá zásada, že k poskytnutým prostředkům musí jak stát, kraje, obce, jimi zřizované organizace, neziskové organizace i soukromé subjekty přidat vlastní zdroje spolufinancování. Podmínkou úspěšnosti čerpání finančních prostředků jsou kvalitní projekty, které však musí splňovat přísná „bruselská“ kritéria.

Příjemci dotace z programu SROP jsou kraje, obce, mikroregiony (resp. svazky obcí), podnikatelé, organizace zřizované veřejnou správou (jako např. knihovny) a neziskové organizace.

Hlavním orgánem zodpovědným za čerpání prostředků v rámci SROP bylo ustaveno Ministerstvo pro místní rozvoj, podle evropské terminologie tím získalo funkci tzv. řídicího orgánu SROP. Organizační jednotkou zodpovídající za výkon této role je na MMR odbor Řídicího orgánu SROP a JPD Praha. Pro žadatele v regionech jsou však nezbytnými partnery příslušné sekretariáty Regionálních rad jednotlivých regionů soudržnosti NUTS II (působící na krajských úradech) a dále pak příslušné pobočky Centra pro regionální rozvoj.

3.1 Oblast pokrytí České republiky

Míra pokrytí České republiky Společným regionálním operačním programem je patrná z následující mapy:

Obrázek: Oblast Cíle 1 v České republice

Na základě analýzy sociálně ekonomické situace ČR a SWOT analýzy byly definovány významné rozvojové podněty pro regiony soudržnosti. Souhrnně se dají tyto podněty charakterizovat prostřednictvím globálního cíle.

3.2 Globální a specifické cíle programu

Globální cíl
Dosáhnout trvalý a vyvážený rozvoj regionů ČR i růst kvality života všech skupin obyvatel regionů na základě povzbuzování nových ekonomických aktivit s důrazem na tvorbu pracovních míst v regionálním i místním měřítku, na zlepšení kvality infrastruktury, na rozvoj lidských zdrojů a na prohlubování sociální integrace.

Takový globální cíl však vyžaduje, aby měl program řadu specifických cílů, které odrážejí kombinaci ekonomických, sociálních a ekologických aspirací obsažených v globálním cíli.

Specifickými cíli programu proto jsou:

- Zvýšit prosperitu regionů rozvojem malých a středních podniků a řemesel a vytvářením nových pracovních příležitostí.
- Všestranně zkvalitnit regionální dopravní a informační infrastrukturu při respektování ochrany životního prostředí.
- Zlepšit životní podmínky obyvatel, zejména minorit, zvýšit jejich participaci na celoživotním učení a integrovat sociálně vyloučené skupiny do komunity a k pracovnímu uplatnění.
- Zvýšit podíl cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionů, zvýšit objem přímých investic pro rozvoj cestovního ruchu a vytvářet nové pracovní příležitosti.

Dosažení těchto specifických cílů ve svém souhrnu bude nejen pomáhat k dosažení vyšší prosperity regionů soudržnosti, nýbrž také zajistí, že zlepšení povedou k dosažení samoudržitelnosti komunit v dlouhodobém období.

Z hlediska úvah o možném zapojení knihoven do programu SROP je významná zejména snaha o všestranné a cílené rozvíjení lidského potenciálu. Hlavním zaměřením strategie v této oblasti je vytváření relativně rovnocenných životních podmínek a možností v různých krajích a sídlech s důrazem na zaměstnanost, vzdělávání a celoživotní učení. Rozvojové procesy jsou koncipovány tak, aby se předcházelo

společensky neúnosným rozdílům v sociální úrovni jednotlivých krajů a jejich částí.

3.3 Horizontální principy

Společný regionální operační program musí v souladu se Sdělením Evropské komise ke strukturálním fondům a jejich koordinaci s Fondem soudržnosti respektovat následující **horizontální principy**:

- udržitelný rozvoj,
- rovné příležitosti,
- rozvoj informační společnosti,
- sociální integrace a zaměstnanost,
- vyvážený rozvoj regionů.

Každý projekt je proto posuzován i pod zorným úhlem těchto priorit.

Udržitelný rozvoj

Představuje politickou prioritu pro začlenění životního prostředí a ochrany přírody a krajiny do definice a provádění opatření podporovaných strukturálními fondy a Fondem soudržnosti. Při realizaci jednotlivých priorit a opatření přispívá program k udržitelnému rozvoji prostřednictvím:

- snižování množství produkovaných odpadů a odpadních vod a jejich negativního ekologického účinku;
- snižování spotřeby energie a užití obnovitelných zdrojů tam, kde je to možné;
- využití podnikatelských příležitostí v nových trendech ekologického managementu;
- povzbuzování environmentálních inovací, výzkumu a vývoje;
- podporování vývoje směrem k veřejné dopravě, chůzi a cyklistice;
- podpory ekonomického rozvoje ke zlepšování účinnosti paliv ve veřejné a soukromé dopravě;
- povzbuzování místních orgánů k využití kvality jejich životního prostředí jako klíčového ekonomického faktoru.

Princip udržitelného rozvoje byl zakotven do kritérií pro výběr projektů u adekvátních opatření.

Rovné příležitosti

Rovné příležitosti pro muže a ženy představují základní demokratickou zásadu, jejíž začlenění do všech politik se stává samozřejmostí. V této souvislosti musí být všeobecné posilování přístupu k rovným příležitostem za-

členěno do veškerého programování strukturálních fondů.

Princip rovných příležitostí podporuje široký okruh aktivit, které lze charakterizovat jako pozitivní akce, např. tréninkové aktivity pro jedno pohlaví, rovnost v zaměstnanosti, návrat do práce po období péče o děti apod.

K uplatnění tohoto principu je u jednotlivých priorit bráno v úvahu:

• **základní proud rovnosti**, kdy ohled na rovnost příležitostí je zabudován do všech opatření, implementačních a hodnotících systémů a procesů. Tento přístup musí být přijat ve všech stádiích realizace a řízení programu;

• **rovnost v zaměstnanosti**, kdy je snahou dosáhnout stejného přístupu k zaměstnanosti a vzdělávacím příležitostem a je vyvíjeno úsilí pro zlepšení kvality zaměstnání pro ženy a zajištění větší pružnosti při ochraně pracovních míst pro ženy;

• **informace o rovných příležitostech**, kdy při hodnocení opatření z hlediska rovnosti jsou prostřednictvím monitorování a hodnocení projektů pravidelně analyzována příslušná data.

Princip rovnosti příležitostí byl zakotven do kritérií pro výběr projektů u adekvátních opatření. **RADKA SOUKUPOVÁ** (sourad@mmr.cz)

Pokračování příště

Zachráněné poklady ze sbírek muzea v České Lípě

Ve fondu VMG v České Lípě byl v roce 2003 proveden dr. Janem Kozákem z Geofyzikálního ústavu Akademie věd České republiky restaurátorský průzkum historických a vzácných knihovních fondů, zjištěn stav poškození, připravena dokumentace a návrhy na restaurátorské a konzervační zásahy. Mezi nejohroženější knihy patřil i velký atlas bitev sedmileté války z roku 1790. Společně se vzácnými atlasy ho díky podpoře Ministerstva kultury ČR (Knihovna 21. století – Ochrana knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí) a Libereckého kraje zrestauroval v roce 2005 pan Ladislav Faigl z Kostomlat pod Milešovkou.

„Collection de quarante deux planes de batailles, sieges et affaires les plus memorables de la guerre de sept ans... par J. F. Roesch, Franckfurt/Main, Jean Chretien Jaeger 1790.“

Album 42 bitevních, obléhacích i civilních plánů bojišť sedmileté války (1756–1763). Titulní listy jsou dva, levý francouzsky, vpravo německy tištěný ekvivalent. Atlas je dedikován dne 1. února 1789 jeho výsosti Fridrichu Wilhelmovi, pruskému korunnímu princí. Plány jsou zhotovené technikou mědirytu, jednotlivé plány jsou doplněny textem, poznámkami a legendou. Kniha byla před restaurováním téměř kompletní, chyběl jediný plán, který nám doplnila Deutsche Bibliothek Leipzig. Nyní je tento jedinečný soubor plánů bitev sedmileté války kompletní.

Zrestaurovaná kniha je od 2. května vystavena v expozici Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Průběh restaurátorských prací na atlasu bitev je možné si prohlédnout na: <http://www.muzeum.clnet.cz/muzeum/vystavy/atlas.htm>

V průběhu roku budou vystaveny i další vzácné zrestaurované mapy a atlasy, např. **Atlas Universel par M. Robert Geographe Ordinaite du Roy, par M. Robert de Vaugondy son fils Geographie ord. du Roy... 1757.** Tento atlas je tištěn na „grand papier“ a je důstojným reprezentantem špičky francouzské kartografie poloviny 18. století, dále pak **Deutscher Atlas (1795) von Johann Jos. von Reilly a Allgemeine Charte des Kaiserthums Oesterreich nebst einem grossen Theile Deutschlands, des Schweiz... Nach der Entwürfe des Freiherrn J. M. v. Liechtenstern, Bearbeitet und gezeichnet von Fr. W. v. Streit und M. Hartl, Wien 1815.** Tuto mapu tvoří devět samostatných listů, mědirytin v ozdobných rámech o rozměrech cca 40x50 cm, na kterých jsou podrobně zmapovány země rakouského císařství z doby těsně před Vídeňským kongresem (1816).

JANA FRIDRICHOVÁ (fridrichova@muzeum.clnet.cz)

Z KNIHOVEN...

Jaký byl Měsíc knihy v Trnavě?

„Přečtené je neviditelné, ale přetrvává. Dělá nás lepšími a moudřejšími.“
D. Hevier

Ve slovenském městě Trnava se letos v březnu konala dvoudenní akce na podporu čtení a propagace knižní kultury. Probíhala ve dnech 23. a 24. března v Městské sportovní hale pod názvem **LIBRIÁDA – Knižní salon Trnava**. Záštitu nad tímto výjimečným podnikem převzala první dáma Slovenska, Silvia Gašparovičová, zakladatelka a prezidentka Slovenské nadace *Vzdělání a zdraví pro všechny*. Slavnostního otevření se však kvůli svým pracovním povinnostem nemohla zúčastnit, ve svém pozdravném dopise však zdůraznila význam vzdělaných lidí pro budoucnost.

Knižní salon svými vystoupeními slavnostně otevřeli Tibor Mikuš, poslanec Národní rady Slovenska a předseda Trnavského samosprávného kraje a Štefan Bošňák, poslanec Trnavského samosprávného kraje a primátor města Trnava.

Prostory sportovní haly se proměnily na salon, v němž organizátoři – Město Trnava, Trnavský samosprávný kraj a Knihovna Juraje Fándlyho v Trnavě, vytvořily příjemné prostředí, kde se mohli setkat přátelé a milovníci knih – vydavatelé, autoři, spisovatelé i ilustrátoři, knihkupci, pracovníci knihoven i čtenáři. Svě stánky s knižními novinkami tu otevřelo dvanáct vydavatelství a knihkupectví, která nabízela knihy se slevou deset až padesát procent. Kromě nich své aktivity prezentovaly i Klub filatelistů Trnava, Trnavský literární

klub, Město Trnava i Knihovna Juraje Fándlyho. Mnohé návštěvníky překvapil stánek Slovenské knihovny pro nevidomé Matéje Hrebendy z Levoče, v němž se mohli seznámit s tím, že i nevidomí a slabozrací mají své knihy psané v Braillově písmu i knihy zvukové.

Na hlavním pódiu se vystřídalo 43 účinkujících. Každou hodinu byl připraven program pro děti, mládež i dospělé a byl propojen jediným motivem – literatura a kniha. Autorské čtení, besedy autora s účastníky – čtenáři se střídaly se živými vystoupeními umělců, kterým nechyběla invence a fantazie. Vystoupení umělecké skupiny LiStOVáNí z Brna mnohé mladé lidi přesvědčilo, jak je čtení fascinující a schopné poskytnout fantastický zážitek. V plné míře to platilo i o dalších pořadech, například Koloman Kertész Bagala přivedl další nadšence pro literaturu, a společně vytvořili strhující, nezapomenutelný koncert literatury, zvučící a tanečních krecí.

Rodina Feldekova přišla v početném zastoupení. Olga Feldeková přečetla několik fejetonů ze své knížky, Lubomír Feldek úryvek ze svých překladů, jejich dcera Kateřina zazpívala šansony s texty svého otce. Nejmladší člen rodiny – malá Anička – všechny zaměstnávala.

Neméně zajímavá byla i vystoupení cestovatele a spisovatele Františka Keleho, Edity Sipeky či českých autorek Lenky Procházkové a Edy Kriseové. Knižní salon byl svátkem knihy pro mnohé obyvatele Trnavy i tím, že se tu prezentovala publikace *Trnava v sieti poštových spojov*. Představil ji sám autor Hadrián Radváni. I mladí literáti, sdružení v Trnavském literárním klubu dokázali, že se v Trnavě nejen čte, ale taky tvoří.

Program pro děti tvořila představení Divadla PIKI z Pezinku a Dětského kočovného divadla DraK z Prešova. Na autogramiádu, která se konala každou hodinu mezi vystoupeními na hlavním pódiu, přijali pozvání například Ján Navrátil, Marie Korandová, Pavel Dvořák, Oksana Lukomska i literárně nadaní Trnavané, kteří se mohou pochlubit knižním vydáním své tvorby. Libriádu – Knižní salon Trnava (vstup byl volný), navštívilo na tři tisíce zájemců, z toho byly asi dvě třetiny děti. Mnohé z nich se zastavily i v prostorách pro tvůrčí dílny, které pro ně připravili pracovníci Kalokagatie – CVČ. Děti odtud odcházely veselé a některé i s pomalovanými tvářemi.

Čtení bylo také tématem ankety, do níž se zapojilo 705 respondentů, mezi nimiž byli i mladí lidé, kteří přišli (nejen) na koncert hudební skupiny Polemic. Věříme, že letošní knižní salon byl důstojným pokusem o návrat knižní kultury do Trnavy a našel si mnoho fanoušků, kteří se budou už teď těšit na další ročník.

Svátek knihy pokračoval, téma

knih a čtení se dostalo i do diskuzního studia městské televize. Významné osobnosti – spisovatel, básnířka i ředitelka knihovny – byli výbornými propagátory čtení. Trnavané mohli využít mnohé akce na slevy v knihkupectvích, jedno z nich, knihkupectví Artforum, připravilo setkání se zajímavými osobnostmi. Knihovna Juraje Fándlyho v Trnavě během celoslovenského **Týdne slovenských knihoven** odpouštěla dokonce pokuty za dlouho vypůjčené knihy. V čítárně mohli zájemci besedovat s historikem Pavlem Dvořákem, Marií Kutákovou-Opatovskou a ilustrátorkou Oksanou Lukomskou. Mottem Týdne slovenských knihoven bylo *Knihovny*

pro všechny, proto se není co divit, že jsme zavítali s knihou a spisovatelem i do netradičního prostředí. V Ústavu pro výkon trestu odnětí svobody v Hrnčiarovcích nad Parnou se setkal Pavel Dvořák asi s třicítkou odsouzených a byla to vynikající beseda.

Vyvrcholením Měsíce knihy a Týdne slovenských knihoven byla mezinárodní akce **Noc s Andersemem**, která se koná na počest největšího pohádkáře světa H. Ch. Andersena. Poslední březnový pátek prožilo pětadvacet dětí dobrodružnou noc v knihovně, a nebyly jediné. Tuto noc bylo malých „Andersenů“ kolem 17 000 na 487 místech na Slovensku, v Česku, Polsku, Německu, Rakousku a Slovinsku. Hlavním hostem v Knihovně Juraje Fándlyho v Trnavě byl spisovatel Ján Uličiansky. Přednesl poselství na počest Mezinárodního dne dětské knihy 2006, jehož je autorem a které se čte ve všech zemích světa. Mottem poselství je *Osud knih je napsán ve hvězdách*. Proto byly hvězdy hlavním motivem celého večera a noci. Pracovníci Hvězdárny a planetária v Hlohovci přinesli nejen poučné video

o sluneční soustavě, ale i dalekohled, kterým jsme mohli pozorovat měsíc dokud se neschoval za věž kostela.

Obrovským překvapením byla návštěva Osmijanka. Přivedl i tety z vydavatelství Buvik s jejich kamarádkou Angelou Vargicovou, která rozezpívala a roztačila celé dětské oddělení. V tvůrčí dílně s Oksanou Lukomskou děti o půlnoci kreslily hvězdy a planety. Nechyběl ani pan Andersen, který jim přečetl pohádku o sobě od Lubomíra Feldeka. Dalších sedmadvacet nocležníků prožilo Noc s Andersemem a strašidelnými příběhy na pobožce knihovny – Vodárna.

Lepší závěr Měsíce knihy jsme si ani neuměli představit. Noc s Andersemem se v trnavské knihovně pořádala už po šesté, byli jsme první slovenskou knihovnou účastnicí se tohoto mezinárodního projektu. A těší nás, že máme další následovníky. Dokazuje to, že se čtením to není až tak zlé. Je jasné, že tak jako hvězdy, ani kniha a pohádka nikdy nezaniknou.

BENJAMÍNA JAKUBÁČOVÁ
bjakubacova@kniznicatrnavna.sk
Překlad OLGA VAŠKOVÁ

Děti si mohou přijít do knihovny i pohrát

Nejen ke čtení a surfování po internetu slouží nyní dětské oddělení vsetínské Masarykovy veřejné knihovny v místní části Trávníky. Děti si teď mohou přijít do knihovny také odpočinout a pohrát si s unikátními dřevěnými hračkami, loutkami a mechanismy známého brněnského technika a loutkaře Antonína Maloně. Exponáty jsou navíc uzpůsobeny také pro zrakově postižené, kteří si hračky mohou osahat.

Dětem se tak nabízí možnost pohoupat se mezi čtením na hou-

pacím velbloudovi, povozit se na koze, povozit si krokodýla nebo zahrát si loutkové divadélko či zajímavé stolní hry.

Výstavu, která trvala do 28. dubna, uspořádala knihovna v rámci dlouhodobého projektu s názvem *Komunitní knihovna celoživotního vzdělávání* podpořeného z prostředků Evropské unie. „*Jeho cílem je nabídnout dětem i dospělým kvalitní využití volného času. Chtěli bychom, aby k nám lidé chodili nejen za četbou, ale také za odpočinkem,*“ vysvětlila záměr projektu

ředitelka knihovny Helena Gajdušková. Knihovna tedy s tímto záměrem nabízí také zajímavé přednášky, besedy, výstavy či nejružnější soutěže pro děti.

Další zajímavá výstava v trávníckém dětském oddělení právě probíhá. „*Během června máme ve všech prostorách knihovny vystaveny zajímavé obaly na knihy z nejruznějších přírodních materiálů,*“ láká k návštěvě knihovnice Hana Malá.

EVA STEJSKALOVÁ

Soutěž o nejlepšího malého ilustrátora a spisovatele pro školní rok 2005/2006

Pracovnice Městské knihovny v Sedlčanech již od roku 2001 pořádají anketní soutěž pro druhé třídy sedlčanských základních škol s názvem **Malí ilustrátoři**. Tato anketa je oblíbená nejenom mezi čtenáři, ale hlasování se rádi účastní i návštěvníci úřadu práce, protože výstavka je umístěna na chodbě budovy, v níž obě instituce sídlí. V loňském roce bylo odevdáno 716 platných hlasů, letos bylo možné o tom, která ilustrace a pohádka zvítězí, rozhodnout od 5. do 31. května. Malí ilustrátoři jsou od roku 2003 součástí komunitního projektu Lukášek.

Od pátého ročníku je soutěž obohacena o vytvoření vlastní, třídní pohádky, ke které následně děti vytvářely ilustrace. Pokoušíme se tím vyhnout napodobování známých postavíček renomovaných ilustrátorů. A tak si od loňského školního roku druháčci hrají nejenom na malé ilustrátory, ale i **Malé spisovatele**. Celá soutěž tak završuje výuku informační gramotnosti ve druhých třídách, která se právě týká termínů ilustrátor, spisovatel a seznamuje děti s našimi nejznámějšími osobnostmi v těchto oblastech. Tato výuka probíhá přímo v knihovně. Od loňského roku se také soutěž Malí spisovatelé stala součástí našeho projektu na podporu čtenářství – *Je nám dobře na světě aneb Kniha je náš kamarád*.

Pro tak malé děti je to úkol jistě velmi nesnadný a záleží hodně na spolupráci s učiteli, aby se záměr skutečně podařil. A tak patří díky všem vyučujícím, kteří na dané téma s dětmi pracovali. Nebylo jistě lehké vybrat nejlepší ilustrace z každé třídy – vždyť všechny děti v malování zanechaly kus svého srdíčka... V některých třídách vzniklo pohádek více, a tak měli hlasující možnost vybírat z šesti pohádek a osmatřiceti ilustrací. Velmi si vážíme toho, že obě sedlčanské školy naše snažení podporují (i když se jedná o práci „navíc“), a tím nám pomáhají naplňovat i záměr našeho projektu, aby děti četly a dokázaly četbě rozumět.

Od počátku soutěže na závěr školního roku děláme pro naše druháčky malou slavnost. Předáváme jim odměny a diplomy. V předloňském školním roce jsme tyto krásné chvíle obohatili ještě o besedu s ilustrátorkou Zdenkou Krejčovou. V loňském školním roce mezi děti přijeli ilustrátorka Inka Delevová, spisovatelka Jaroslava Pechová a umělecký fotograf Milan Richtermoc. Toto setkání se dětem, ale i jejím hostům, velmi líbilo. V letošním roce přijala naše pozvání spisovatelka Alena Ježková a ilustrátorka Renáta Fučíková, které přijedou ve čtvrtek 29. června. Snad se toto setkání, které se uskuteční díky grantu Ministerstva kultury České republiky, sta-

ne pro děti, učitele i knihovnice nezapomenutelným zážitkem. Autorkám vyšly v roce 2005 dvě knihy a obě získaly vysoká ocenění. *Staré pověsti české a moravské* (novodobé pojetí pověstí) získaly Cenu knihovníků a Cenu učitelů v anketě SUK 2005 – Čteme všichni a kniha *Karel IV.* získala prestižní ocenění Zlatá stuha v oblasti literatury faktu pro děti.

Ve stejném termínu od 5. do 31. května 2006 bylo možné v prostorách knihovny zhlédnout výstavu **Jak se líhne motýl**. Tato výstava by zrovna tak mohla nést název *Jak se líhne výtvarník* a sešli se v ní budoucí (?) a začínající výtvarníci – žáci výtvarníka Františka Miky.

BLANKA TAUBEROVÁ
tauberova@knihovna-se.cz

Do čísla přispěli >

■ **Iluše Cejpková** – Praha ■ **Ing. Libuše Hrdá** – Knihovna města Hradce Králové ■ **Mgr. Libuše Foberová** – Slezská univerzita v Opavě ■ **Jana Fridrichová** – Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě ■ **PhDr. Aleš Hrazdil** – Slezská univerzita v Opavě ■ **Mgr. Petra Miturová** – Ministerstvo kultury ČR ■ **Mgr. Radka Soukupová** – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR ■ **Bc. Marie Šedá** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **PhDr. Vesna Škodová** – Praha ■ **Mgr. Milada Vacková** – Městská knihovna ve Svitavách ■ **PhDr. Helena Veličková** – Vědecká knihovna v Olomouci ■ **Daniela Wimmerová** – Městská knihovna v Českém Krumlově

Nevážná typologie uživatelů a etika

Jan Neruda v Povědkách malostranských vyčítal z podrobných znalostí postavček své čtvrti a vykreslil nám jejich osudy a charaktery. Troufám si tvrdit, že postavy a postavčky hodné klasika pera mají nejen města nebo jejich čtvrti, ale i knihovny a dokonce i jednotlivá místa obsluhy uživatelů. Myslím, že lze také souhlasit s tvrzením, že knihovny vždy přitahovaly i podivíny (slušně řečeno) všeho druhu. Zaslých jsem něco o tom, že tato tendence je stále zřetelnější a veřejné knihovny jsou čím dál více útočištěm nejen pro důchodce hledající teplo domova, ale snad i pro bezdomovce, leč také pro uživatele s poruchami osobnosti. Samozřejmě, že se v knihovnách vyskytují často i zloději informací (mám na mysli vytrhané stránky, vyřezané obrázky, načerno stažené soubory na diskety, ztracené či nikdy nevrácené dokumenty) a také podvodníci různého kalibru.

Čtené čtenářstvo možná již tuší, kam tímto úvodem mířím. Chci se na uživatele knihovny podívat z hlediska etického a navíc z jeho takřkajíc „odvrácené tváře“. Nechci tedy mluvit o etice knihovníka (informačního pracovníka), i když právě memento jeho etického kodexu mne k úvaze provokuje. IFLA mimo jiné varuje, aby osobní postoje a názory knihovníka neovlivňovaly poskytované informace a aby je vždy poskytl co nejuplněji a nejpřesněji.* Obecněji se zase dovidám, že posláním knihovníka je sloužit uživatelům, podporovat tok informací, plnit závazky vůči zaměstnavateli a neposkytovat osobní údaje o uživateli.

A co na to uživatel? Při zápisu podepíše knihovní řád, jehož znalost ovšem použije jen a až tehdy, zdá-li se mu, že byl o nějaká svá práva zkrácen, a chce si stěžovat. A zde je ona etika naruby. Jistě, většina uživatelů jsou lidé slušní a zdvořilí, ve studovnách se chovají tiše a způsobně, někdy i ostýchavě; za poskytnuté informace jsou vděční a někdy svůj vděk dají najevo slovem, výjimečně se pokusí i o drobný dárek. Pro ty knihovník rád hledá, vysvětluje, obsluhuje a má potěšení ze svého povolání. Je zde však i ona skupinka, již jsem svou úvahu začal.

Ne, nebudu se vracet k vyřezaným textům a otrlým nevracečům. Moderní doba žádá své:

máme zde loupežníky a kverulanty na bázi elektronické, virtuální. I takoví se vyskytují a s tím souvisejí etické problémy – co je povoleno a co již ne a jak s takovými lidmi zacházet, aniž by knihovník svá etická pravidla porušil. S podobnými nesházenými se můžeme setkat totiž i ve speciální studovně Moravskoslezské vědecké knihovny. Jde v ní především o studium elektronických zdrojů, ať tím máme na mysli informace přístupné na síti, elektronické informační databáze, internet jako takový nebo informace na paměťových médiích od disket až po RW.

Prvním typem jsou *rušiči* všeho druhu. Tedy uživatelé, kteří se snaží na sebe upoutat pozornost nebo jim je alespoň studijní úsilí v okolí zcela lhostejné. Může to začínat uváděním bizarních titulů a povolání do knihy návštěv, pokračovat hlasitým hovorem se službou, ať už o svých informačních potřebách, nebo i zážitcích hodných barona Prášila. Jindy se rušič obrátí halasně na svého souseda (nutno přiznat, že někdy najde i spřízněnou uživatelskou dušičku a monolog přejde v jevištní dialog). Rušič se také s oblibou zabývá dotazy a potřebami jiných návštěvníků. Ty pak hlasitě komentuje, radí uživatelům, radí knihovníkovi a je samozřejmě nejmoudřejší. Neváhá knihovníka přezkoušet, poptá se na vzdělání a posoudí jeho využití v praxi. Rušiči také s oblibou do studovny přinášejí nejen nápoje, ale i potraviny tuhé, voňavé, mastné, kruplavé. Ty se snaží bezostyšně konzumovat smetající drobků do klávesnice a prskající na monitor. Zvláštní kategorií jsou *rušiči dotěrové*, kteří především v blízkém se podvečeru mají potřebu tulit se ke knihovnici (čím je tato mladší, tím bývá potřeba naléhavější), dotýkat se jejích ramen, kolen, cti apod.

Další kategorií jsou *kverulanti* a lidé dovolávající se právní pomoci, avšak právníkům se vyhýbající. Soudit se lze o ledacos – od sousedovy kozy sežravší dědečkovu hlávkou zelí až po dědictví typu „...guten Tag“. Sudiči nebo prostě urputně protestující, vyžadují nejen podrobné znění zákonů, judikatury a vyhlášek z báze ASPI, ale i jejich odborný komentář po knihovnici, ba dožadují se přímo právní rady. Nedbají, že není „JUDr.“, be-roou vše – doktory filozofie, magistry i bakaláře

a domáhají se toho, co u právníků nenalezli, nehledali, nebo našli, ale ve svůj neprospěch. Knihovnice pak mnohdy marně vysvětluje, že ona hledá jen znění předpisů, ale nevyloží to, co právník. Sudič je toho názoru, že když je služba ve studovně bezplatná, tak ať se snaží, on prý si to přebere. Tón je stále naléhavější a ze sudiče či stěžovatele je též rušič.

Dalším typem je *bezmocný naiva*, který má různé srdceryvné podoby od pohádkové, leč již pokročile senilní babičky, přes vetchého staříka, dojemně pokorného a zapomnělivého, až po siláka s partnerkou, který vysvětluje: „*Pani, ona psat neumi, enom podepsat a ja s tím kramem tady tež ne, ale napsat tu žádost potřebujem hned včil*“. Neinformovaná stará dáma typu veselý šotek a nepoučitelný popleta je mezi nimi osvěžením. Naivové obvykle chtějí naučit psaní ve Wordu za pět minut, naučit se pracovat s elektronickou poštou, neboť vnučka je v Austrálii, „sáhnout“ si na internet, nebo aspoň zjistit, k čemu jsou ty klapky na klávesnici PC. Někdy jsou učenliví, ale jejich „vedení“ může být značně dlouhé a knihovník, místo aby zprostředkoval informace z dokumentů a o dokumentech, školí o používání výpočetní techniky, zakládá mailové schránky, pomáhá psát stránky. Někdy mu už září svatozář trpělivosti a další čekající mají nervózní tiky, ale „bezmocný“ je stále tímto úsilím nedotčen a loudí – ještě!

Troufám si vyložit další kategorii, snad předposlední. Jsou to *vychytralci*. Ve studovně lze bezplatně využívat internet i mnohé databáze pro získávání věcných či faktografických informací. Tisk obsáhlých informací či soupisů literatury je možný jen za režijní poplatek. Je také stanoveno, které soubory se smějí stahovat, a to pouze na nové (nezavírované) diskety či jiná paměťová média. K elektronické poště a chatu slouží internet placený a umístěný mimo tuto studovnu. Vychytralec přijde a tvrdí, že jen maloučko se na výsluní informací ohřeje, jen jednu informaci ověří a hned zase půjde jako ta jezinka v pohádce. Po hodné chvíli takto ukonejšena knihovnice vzhledne – a „kurník“ – na monitoru se skví nahá Kurniková v celé kráse a dokonce si ji onen nenápadný mladík barevně tiskne či stahuje na starou nemocnou kašlající a chrochtající disketu! I po třetím napomenutí si jiný dobrák domlouvá na internetu již čtvrté rande a tvrdí, že pilně studoval a jak tak hledal v ČNB, zmáčkkl omylem jinou klapku a už se na něj ženské virtuálně jen leply.

Inu u této kategorie by bylo možno zůstat ještě dlouho, český uživatel vědecké knihovny je velmi vynalézavý!

Konečně je tu kategorie poslední a zdánlivě nevinná. Uživatel *protiva*. Jistě, není tak „eticky nebezpečný“ jako ti předchozí, leč dovede zneříjemnit život. Jsou to typy, kterým „...*nic jim, nic po chuti stále se tvářit dotčeně je cos nutí*“, abych parafrázoval Erbenovy verše. Protivná slečna může přijít se slzou v oku, ale vy záhy zjistíte, že slečna váhá mezi informační potřebou a hrobníkovou lopatou, tudíž nejen slzami, ale i jinými kapénkami šíří vehementně chřípku typu A. Na nesmělé připomenutí, že takto u jednoho počítače se službou ji může hravě nakazit, oduší jen „no a...? Já tu seminárku musím zítra mít a dřív jsem čas neměla“. Jiní protivové zase naschvál požadují věci neuskutečnitelné na počkání, knihovnice je pomalá, počítač mizerný a vůbec, někde si vztek vybit musejí.

Tak, říkáte si, autor je také protiva, máme toho už dost, ještě že je ta škarohlídská typologie u konce.

Ale to není konec. Je tu ještě jeden typ uživatele, ten nejhorší, kombinace několika předešlých kategorií u člověka duševně vyvinutého. Tady je ovšem každá rada drahá. Ti tišší (tedy neagresivní a žel vzácnější) uvádějí do světa svých představ a paranoie pouze sloužící knihovnici, takže ta začne po nějaké době ztrácet smysl pro okolní realitu. Častěji služba neví, přejde-li takový „*také-uživatel*“ ve fyzický útok, nebude-li mu vyhověno, ba dokonce, i když mu vyhověno bude. V lepším případě přejde přes chodbu a bude si stěžovat paní ředitelce na všechny a na všechno, dá to do novin, řekne to panu primáři. Jistě, tento typ je jakýmkoli etickým kodexem uživatele nepoučitelný, ale vyskytuje se, obtěžuje informačního pracovníka, obtěžuje a zdržuje ostatní uživatele. Zde pak knihovníkovi jeho etický kodex nepomůže, musí využít svůj takt, šarm, intuici a zkušenost. To může být daleko větší dřina, než vykutat informace zdánlivě nedostupné nebo neexistující. I z tohoto pohledu je nutno se před pracovníky ve styku se čtenářem sklonit.

ALEŠ HRAZDIL

*) Etické normy. In Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, s. 62. [on line]. (Cit. 14. 2. 2006). Dostupné na: <http://www.ifla.org/VII/s8/news/pg01-cz.pdf>.

Busta od Milana Knoblocha

Kresba od Karla Svobinského

Busta od Leonarda Rottera

Zahájení nové sezony v Památníku K. H. Máchy v Doksech

Památník Karla Hynka Máchy v Doksech v České Lípě byl po zimní přestávce otevřen návštěvníkům 1. dubna. V nejstarším domě města Doks (roubená stavba z roku 1668) je návštěvníkům představen nový soubor vyobrazení podoby K. H. Máchy od našich významných výtvarníků.

Tajemstvím zůstává zahalený vzhled romantického básníka, protože se nedochovala ani jedna jeho podobizna. Mácha zůstal následujícím generacím popsán jen slovně, jako snědý, vysoký, štíhlý muž s plnovousem a tmavými uhrančivými očima. Snad právě proto byla jeho postava zahalena množstvím mýtů a zkraslených představ a stala se inspirací pro mnohé české výtvarníky...

Výstava **Tajemný KHM** přiblíží návštěvníkům tajemství podoby našeho velkého romantického básníka.

Návštěvník si zde může udělat představu o podobě K. H. Máchy díky bustě zhotovené sochařem Milanem Knoblochem na základě antropologického průzkumu prof. Emanuela Vlčka a bustě od **Leonarda Rottera** z roku 1936. Na břehu jezera v lokalitě Starých Splavů na tzv. Jarmilině skále byl v roce 1936 odhalen třímetrový pomník Karla Hynka Máchy. Jeho autorem byl právě akademický sochař Leonard Rotter. Na severu Čech to byl první pomník věnovaný českému básníkovi s českým nápisem: *Čím menší dráhá vlast, tím větší láska má.* Při záboru Sudet v říjnu 1938 byl pomník fašisty svržen do jezera. Dnes se nachází na Hůrce v Bělé pod Bezdězem. Hlavu s částí ramen zakoupilo Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě do sbírek roku 1978.

Vedle vyobrazení hlavy sv. Jana Křtitele z Valdštejna od Josefa Umana je zde vystaven portrét Karla Hynka Máchy, který vytvořil Josef Farský podle Umanovy kresby pro Jarní almanach Máj na rok 1858, nechybí ani portréty od Maxe Švabinského, Františka Kysely, Cyrila Boudy, Mikuláše Alše, Karla Svobinského či Ludmily Jiřincové

Ve snaze přiblížit dnešnímu návštěvníkovi život v 19. století byl v části místnosti instalován pokoj vybavený mobiliárem z 19. století. K zajímavostem expozice patří psací stůl, hrací stůl se šachovnicí, ukázková porcelána a kameniny 1. poloviny 19. stol., taneční pořádek, vyšívání dámské střívičky. Seznámit se zde můžeme se životem K. H. Máchy, jeho vztahem ke kraji, kam se několikrát vracel a také s jeho literárním dílem.

Otvírací doba květen-září: Út-Ne 9-12, 14-18 (Možnost ubytování ve dvoulůžkových pokojích)

JANA FRIDRICHOVÁ (fridrichova@muzeum.clnet.cz)

Foto autorka

ZE SVĚTA

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Stále více knihoven vytváří pro uživatele internetové portály, které zajišťují a usnadňují přístup k licencovaným elektronickým zdrojům, např. k plným textům časopisů. Islandský Jednotný portál (Land-sadgangur ad rafrænum gagnasöfnum og tímaritum) je kooperativním projektem, který zprvu řídilo ministerstvo vzdělávání, později přešel plně do rukou spolupracujících knihoven. Služby jsou určeny knihovnám i jednotlivcům. Licence k elektronickým zdrojům jsou zakupovány a vyjednávány centrálně. To je úkolem administrátora, který sídlí v Národní a univerzitní knihovně v Reykjavíku. Zdroje jsou zpřístupněny ze speciální www stránky a přístup je založen na IP adresách. Je umožněn ze všech počítačů na Islandu, jejichž uživatelé využívají služeb místních poskytovatelů internetu. V roce 2005 umožňoval portál vstup do 31 databází, více než 8000 plnotextových časopisů. Mezi zdroji jsou i staré islandské dokumenty, které Národní knihovna začala digitalizovat. Báze obsahuje i 350 000 literárních prací a jeden slovník. Portál představuje velký přínos pro malé knihovny, pro obyvatele žijící na venkově i pro účastníky distančního studia. Do portálu jsou také zpracovávány internetové zdroje, indexované jednotně podle tzv. Islandského tezauru.

<http://www.biblioteksforeningen.org/english/pdf/Nordic%20IFLA%20Pub%20C9cation%202005.pdf>

Svaz švýcarských knihovníků (Verband der Bibliotheken und der Bibliothekarinnen/ Bibliothekare der Schweiz) připravil na rok 2006 plán dalšího vzdělávání. Obvyklá témata, jako je vyhledávání v databázích, práce s internetem pro začátečníky a již nezbytný marketing byla doplněna o další, např. cyklus Orientace na zákazníka, kurzy týmové práce, komunikace (např. ukliďování obtížných situací).

<http://www.bbs.ch/html/de/images/pdf/Flyer%20WB%202006.pdf>

Skupina veřejných knihoven (PLA, Public Libraries Group) sdružení CILIP uděluje cenu úspěšným projektům nových nebo renovovaných knihoven. Nejde jen o projekty budovy nebo zařízení interiéru, ale i přestavbu služeb. Projekty jsou hodnoceny v několika kategoriích. V kategorii Partnerství součástí ty projekty, při kterých spolupracovalo více in-

stitucí. Další kategorie je nazvána Architekt dbá na účelnost, a v ní se, jak je z názvu jasné, hodnotí praktičnost a uživatelská vřídlost. Kategorie Vnitřní design se zaměřuje na efektivní kombinaci světla, prostoru a barev. Kategorie Srdce společnosti oceňuje takový design budovy i služeb, který přispívá k řešení problémů sociálního začleňování. Nově je udělována cena Mary Finch Accessibility Award knihovně, která se při budování svých prostor a služeb nejvíce podílí na řešení problému fyzických a kulturních bariér. V poslední kategorii hlasují o udělení ceny delegáti konference PLA a členové PLA prostřednictvím formuláře na webových stránkách organizace.

<http://www.cilip.org.uk/specialinterestgroups/by-subject/public/awards/>, *Public Library Journal*. – Vol. 20, č. 4 (2005), s. 4-7

Mezi průzkumy uživatelů a neuživatelů knihoven přináší zajímavé výsledky ten, který provedla městská rada v anglickém Southamptonu. Průzkum byl zčásti motivován znovuootevřením Shirley Library po zajímavé přestavbě, která se týkala interiéru i služeb. Kromě toho, že veřejnost jako celek, uživatelé i neuživatelé, byli nadšeni proměnou knihovny, se ukázalo, že lidé se někdy vyhýbají knihovnám spíš proto, že nevědí, jaké služby jsou jim nabízeny. V některých z nich zůstaly představy z doby, kdy jako teenageri přestali docházet do knihovny. Když jim byla představena modernizovaná Shirley Library, upoutalo je např. to, že knihovny půjčují DVD a CD, že mají čtenáři bezplatně k dispozici počítače, že mohou některé operace související s půjčováním knih provádět online. Ukázalo se, že mnohé z jejich námětů, jak by měly vypadat služby knihoven, už jsou skutečností, aniž by o tom věděli. Chyba je zřejmě v nedokonalém inzerování a propagaci služeb.

Library + Information Gazette. – 12. 8. 2005, s. 10

Ve fondu Slovenské národní knihovny v Martině je uchovávan osobní fond Jozefa Gregora-Tajovského, který obsahuje 238 fotografií. Sbírkou obsahuje podobizny spisovatele, rodinné fotografie, ukázky dokumentů, autorových rukopisů apod. Některé dokumenty jsou součástí fondů jiných osobností a zde jsou přítomny v podobě odkazů.

(Knižnica. – Roč. 6, č. 11 (2005), s. 42-47)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BEINHART, Larry: The librarian. /Knihovník./ New York: National Books, 2004. – 432 s.

Kr 36.026

Bibliotekarski terminološki rečnik : englesko-srpski, srpsko-engleski / Ljiljana Kovačević, Vesna Injac-Malbaša, Dobriša Begenišić. /Knihovnický terminologický slovník : anglicko-srbský, srbsko-anglický./ Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2004. – xv, 646 s. + 1 CD-ROM *Zfb 36.109*

Zfb 352/CD-ROM

GENIJEVA, Jekaterina : Biblioteka kak centr međkulturnoj komunikaciji. /Knihovna jako středisko mezikulturní komunikace./ Moskva : ROS-SPEN, 2005. – 206 s. *Kea 36.107*

HALLAM, Arlita W. – DALSTON, Teresa R. : Managing budgets and finances : a how-to-do-it manual for librarians and information professionals. /Řízení rozpočtů a financí : příručka pro knihovníky a informační pracovníky./ New York : Neal-Schuman, 2005. – 233 s. – (How-to-do-it manual for librarians ; no. 138) *Kfc 36.023*

IFLA annual report 2004 / comp. and ed. by IFLA Headquarters. /Výroční zpráva za rok 2004./ Hague : IFLA Headquarters, 2005. – 23 s.

Kpb 7.866/B

Nordic libraries and their organisations in the 21st century. /Skandinávské knihovny a jejich organizace v 21. století./ København : Danish National Library, 2005. – 22 s. : il. *Kfe 7.766/B*

Wissenschaft und Kultur in Bibliotheken, Museen, und Archiven : Klaus-Dieter Lehmann zum 65. Geburtstag. /Věda a kultura v knihovnách, muzeích a archivech. K 65. narozeninám K. D. Lehmann. / München : Saur, 2005. – 574 s.

Kea 35.953

Automatizace knihovnické a informační činnosti

The changing landscape for electronic resources : content, access, delivery, and legal issues / Yem S. Fong, Suzanne M. Ward, ed. /Mění se prostředí pro elektronické zdroje : obsah, přístup, dodávání a právní otázky./ Binghamton : Haworth Press, 2004. – 136 s. *Ts 36.010*

Managing digital resources in libraries / Audrey Fenner, ed. /Řízení digitálních zdrojů v knihovnách./ Binghamton : Haworth Press, 2005. – 186 s.

Ts 36.005

SECKER, Jane : Electronic resources in the virtual learning environment : a guide for librarians.

/Elektronické zdroje v prostředí virtuálního vzdělávání : příručka pro knihovníky./ Oxford: Chandos, 2004. – 176 s. *Abdf 36.064*

Organizace knihovnických fondů

Guidelines on the production preservation of digital audio objects / ed. by Kevin Bradley. /Směrnice k tvorbě a ochraně digitálních zvukových objektů./ Aarhus : International Association of Sound and Audiovisual Archives, 2004. – 80 s.

Oaae 35.988

HARVEY, Ross : Preserving digital materials. /Ochrana digitálních materiálů./ München : Saur, 2005. – 246 s. *Ol 35.983*

LANCASTER, F. W. : Indexing and abstracting in theory and practice. – 3rd ed. /Tvorbě předmetových hesel a zpracování abstraktů v teorii a praxi./ Champaign : Univ. of Illinois, 2003. – 451 s.

Odbb 36.047

Sítě knihoven

Auf dem Weg zur digitalen Bibliothek : Strategien für die ETH-Bibliothek im 21. Jahrhundert. /Cesta k digitální knihovně : strategie pro knihovnu ETH – Eidgenössische Technische Hochschule - v 21. století./ Zürich : ETH-Bibliothek, 2004. – 184 s. : il. *Tb 36.001*

Developing the new learning environment : the changing role of the academic librarian / ed. by Philippa Levy and Sue Roberts. /Rozvoj nového studijního prostředí : mění se úloha vysokoškolského knihovníka./ London : Facet, 2005. – 237 s. *Tb 36.053*

Digital images and art libraries in the twenty-first century / Susan Wyngaard, ed. /Digitální obrazy a uměnovědné knihovny v 21. století./ Binghamton : Haworth, 2003. – 183 s. : il. *Th 36.040*

Služby knihoven

Cesty současné literatury pro děti a mládež. Slavkov u Brna: BM Typo, 2005. – 111 s. *Sch 7.856/B*

Digital reference services / Bill Katz, ed. /Digitální referenční služby./ Binghamton : Haworth Press, 2004. – 331 s. *Sdg 36.012*

KRAMPLOVÁ, Iveta a kol. : Netradiční úlohy aneb Čteme s porozuměním. Praha : Tauris, 2002. – 143 s. : il. *Sf 36.071*

CEJPEK, Jiří : Informace, komunikace a myšlení : úvod do informační vědy. – 2. přeprac. vyd. Praha : Karolinum, 2005. – 233 s. *le 36.110*

INFORMATIKA

Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie

BEZDĚKOV POD TŘEMŠÍNEM (160 obyv., okres Příbram) • Obecní knihovnu v Bezděkově pod Třemšínem každoročně navštěvuje kolem 17 uživatelů, mezi nimiž je pouze jedna dětská čtenářka. Za celý rok 2005 si tu čtenáři vypůjčili 905 titulů krásné i naučné literatury, největší množství výpůjček však tvořily časopisy. I když knihovna vlastní 1116 titulů, čtenáři si vypůjčili více titulů z výměnného fondu. Nové knihy zajišťuje podle potřeby příbramská knihovna. V r. 2005 si bezděkovská knihovna takto půjčila tři soubory tj. 62 svazků. Dále spolupracuje také s Městskou knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem, s jejichž pomocí počítá i letos, kdy má dostat počítač s přístupem na internet pro veřejnost.

(Třemšínské listy, č. 2, 2006)

BRNO (368 000 obyv.) • Brněnská knihovna Jiřího Mahena oslavuje 85. výročí svého vzniku. Po založení v r. 1921 byl jejím prvním knihovníkem jmenován básník a dramatik Jiří Mahen. V té době měla 13 228 knih, 14 poboček a veřejnou čítárnu. Vždy byla úzce spojena s kulturním a společenským životem města. V současné době je největší veřejnou městskou knihovnou na Moravě a druhou největší v ČR s fondem přibližně 800 000 jednotek. Za rok se v ní (v ústřední budově a ve 35 pobočkách) zaregistruje celkem 40 000 čtenářů (z nichž čtvrtinu tvoří děti), kteří uskuteční přes 2,5 mil. výpůjček. Knihovna se zapojuje do řady celoměstských i celostátních kulturních aktivit a projektů – např. Březen – měsíc internetu, Brno – město uprostřed Evropy. V r. 2004 získala ocenění ministerstva kultury „Knihovna roku 2004“ v kategorii Významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb za projekt na podporu dětského čtenářství Poprvé do školy – Poprvé do knihovny. Po celý letošní únor byla prezentována výstava věnovaná její historii, která se během roku přesune i do některých poboček. Pro návštěvníky bez věkového omezení tato knihovna připravila výtvarnou soutěž na téma „S knihovnou nás baví svět již 85 let“.

(Bulletin SKIP, č. 1, 2006)

ČR, PRAHA • Rekordních 130 000 účastníků z ČR navštívilo v r. 2006 některou z akcí 9. ročníku Března – měsíce internetu. O zvýšení návštěvnosti se zasloužilo 370 knihoven. K rekordní statistice

přispěla i Noc s Andersenem. Zajímavá byla konference Junior Internet konaná v Praze, které předcházely nominační soutěže, do kterých mladí do 18 let přihlásili 257 webových stránek a internetových projektů, 75 slohových prací na témata spojená s internetem apod. Letos se tento projekt díky grantu Mezinárodního visehradského fondu a programu Mládeže Evropské unie rozšířil i do Maďarska, Polska a Slovenska. Projekt funguje již sedmým rokem. (Haviřovský deník, 18. 4. 2006)

DOLNÍ BEČVA (1800 obyv., okres Vsetín) • O metodické zázemí místní knihovny v Dolní Bečvě se stará Středisková knihovna v Horní Bečvě, která ve spolupráci se Střediskem regionálních knihovnických služeb Vsetín pro ni zpracovává nové knihy, buduje souborný katalog apod. Knihovní fond v r. 2006 čítá 6717 knih, z toho odborné literatury je 1849 svazků. Knihovna má 187 registrovaných čtenářů. V r. 2005 si za grant z ministerstva kultury pořídila multimediální počítač se samostatnou tiskárnou a knihovnickým programem KP-WIN pro služební potřeby.

(Spektrum Rožnovska, 9. 3. 2006)

JABLONEC NAD NISOU (45 000 obyv.) • Městská knihovna v Jablonci nad Nisou slouží nejen městu, ale i celému okolnímu regionu. Umožňuje jí to smlouva o přenesení regionálních funkcí z Krajské vědecké knihovny na knihovnu městskou a finanční příspěvek Libereckého kraje na výkon těchto funkcí. Znamená to zajištění vzdělávací, poradenské a metodické činnosti pro 36 knihoven regionu, dále pomoc těmto knihovnám při revizi a aktualizaci fondů, podíl na tvorbě výměnných fondů a jejich distribuci a oběhu, nákup a zpracovávání knih pro fondy pořízené z prostředků jednotlivých obcí. Za uplynulý rok zpracovalo regionální oddělení jablonecké knihovny 1725 svazků za 250 000 Kč a časopisy za 42 800 Kč z prostředků obcí a 687 svazků za 103 000 Kč z regionální dotace. Za r. 2005 rozvezlo celkem 73 souborů se 4668 svazky. Každá knihovna obdrží nejméně dvakrát do roka výměnný soubor. V rámci plnění regionálních funkcí se jablonecká knihovna zabývala ještě dalšími činnostmi – např. zvýšenou pozornost věnovala přípravě automatizovaného provozu knihovny v Desné. Regionální funkce mají občanům zaručit dostupnost veřejných knihoven a informačních služeb ve všech místech regionu.

(Jablonecký měsíčník, č. 4, 2006)

KOPŘIVNICE (23 000 obyv., okres Nový Jičín) • Rozpočet města Kopřivnice počítá mj. i s rekonstrukcí výtahu v kulturním domě, a to částkou ve výši 1,3 mil. Kč. Prodloužení výtahu do nejvyššího patra příspěvkové organizace Kulturní dům města Kopřivnice umožní bezbariérový přístup do knihovny. Výtah bude více využíván i tam, kde spojuje patra nových částí kulturního domu – tedy prostory, kde sídlí Technické muzeum a kino. Doposud byla tato jeho stanice přístupná pouze v době, kdy je otevřeno muzeum.

(Kopřivnické noviny, č. 8, 2006)

PRAHA • Národní knihovna ČR se připravuje na stavbu nové budovy na Letné. Své současné sídlo v Klementinu, které je druhým nejrozsáhlejším komplexem staveb v Praze, však neopustí. Zůstanou zde historické a hudební fondy, Slovanská knihovna, která je svého druhu největší na světě, i ekonomické a správní zázemí. Unikátní Astronomický a Matematický sál budou vyklizeny, což umožní prodloužit stávající prohlídkovou trasu. Než se tak stane, Klementinum projde důkladnou rekonstrukcí. Jedna změna však nastala již nyní – Klementinum má galerii. Byla otevřena 24. dubna v Křížovnické chodbě, kde jsou zrestaurovány olejové malby a ve skleněných vitrínách uloženy vzácné tisky, roucha a další cenné památky. Galerie Klementinum zahájila provoz výstavou nazvanou Jezuité a Klementinum, která byla prezentována do 15. června. Jako bonus tu byl prvních 14 dnů vystaven velmi vzácný Gutenbergův odpustkový list a jediný list z jeho tištěné bible.

(MF Dnes, 25. 4. 2006)

ROŽMITÁL POD TŘEMŠÍNEM (4200 obyv., okres Příbram) • Městská knihovna manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem v r. 2005 plnila regionální funkce pro 16 obecních knihoven v okolí na základě smlouvy o bezplatném poskytování těchto funkcí, které město Rožmitál uzavřelo s konkrétními obcemi. V minulém roce se v rožmitálské knihovně zaregistrovalo celkem 547 čtenářů, navštívilo ji 7032 lidí. Celkem si vypůjčili 47 938 dokumentů, z toho 23 051 časopisů. Nejvíce výpůjček bylo v případě beletrie pro dospělé – 22 054 (beletrie pro děti 5245 svazků), z naučné literatury pro dospělé bylo 14 865 výpůjček (naučná literatura pro děti 5774 knih). V průběhu loňského roku knihovna vyřídila 314 rezervací, obdržela 829 požadavků na meziknihovní výpůjční službu od ostatních knihoven a v rámci této služby sama zaslala 85 požadavků jiným knihovnám. Za rok připravila 113

vzdělávacích a výchovných akcí pro veřejnost, zejména pro děti a mládež. Poskytla 39 odborných konzultací a uspořádala jeden seminář pro neprofesionální knihovníky.

(Třemšínské listy, č. 2, 2006)

ŘIČANY (11 000 obyv., okres Praha-východ) • V Husově knihovně v Říčanech byla v r. 1999 dokončena elektronická rekatologizace knihovního fondu, a tak mohl být spuštěn elektronický výpůjční protokol. V letech 1999–2005 tu nakoupili a odborně zpracovali 50 395 nových knih v hodnotě přes 10 mil. Kč. Na jejich nákup knihovna vynaložila 7,6 mil. Kč. Nakoupené knihy tvoří 22 159 svazků naučné literatury pro dospělé, 18 852 svazků beletrie pro dospělé, 3391 svazků naučné literatury pro děti a 5993 svazků beletrie pro děti. Od zahájení provozu elektronického výpůjčního protokolu v březnu 1999 tu zaregistrovali 16 975 čtenářů, návštěvnost knihovny dosáhla 277 000 uživatelů se čtenářskou legitimací. Za tu dobu knihovna kladně vyřídila 6180 požadavků na meziknihovní výpůjční službu – oslovilo ji 330 knihoven z různých měst a institucí z celé ČR. Pro své čtenáře obstarala touto formou 1400 svazků v jiných knihovnách. (Říčanský kurýr, č. 2, 2006)

STŘÍŽOV (170 obyv., okres České Budějovice) • Ve Střížově (m.č. obce Luka nad Jihlavou) byla 10. března slavnostně otevřena místní knihovna, která se přestěhovala do nových prostor. Na rekonstrukci budovy bylo vynaloženo 3,5 mil. Kč, z toho 2,7 mil. činil grant od státu a 900 000 Kč dalo město Brtnice, kam jako připojená obec Střížov spadá. (Vysočina-Noviny Jihlavská, 13. 3. 2006)

ŠUMPERK (28 000 obyv.) • V Městské knihovně Šumperk se uskutečnila výstava Žijí mezi námi, věnovaná životu a činnostem slabozrakých a nevidomých. Vznikla ve spolupráci s okresní odbočkou Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých. Expozice se těšila mimořádnému zájmu veřejnosti, a tak se z ní stane putovní výstava. V dubnu bude instalována v Městské knihovně Zábřeh. (Bulletin SKIP, č. 1, 2006)

ÚSTÍ NAD ORLÍCI (15 000 obyv.) • Na konferenci ISSS 2006 v Hradci Králové byly 3. dubna slavnostně předány ceny udělené v soutěži o nejlepší Biblioweb knihovny. V kategorii měst do 35 000 obyvatel popáté zvítězila Městská knihovna v Ústí nad Orlicí. (Veřejná správa, č. 16, 2006)

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

—**Dotaz:** Jaké metody se používají v anglických veřejných knihovnách pro hodnocení kvality jejich práce?

—**Odpověď:** Když jsem v padesátých letech pracovala v londýnských veřejných knihovnách, brzy jsem se naučila, že moje práce je sledována čtenáři. Musela jsem si dávat pozor, zvláště na ty, kteří rádi psávali stížnosti na radnici. Tam se jejich stížnostem dostalo plné pozornosti, protože knihovna je financována z poplatků místních obyvatelů.

Hodnocení kvality práce pomocí stížností je poněkud jednostranné. V šedesátých letech se zavedly průzkumy veřejného mínění o knihovnách. Brian Groombridge (*Groombridge, B.: The Londoner and his library (Londýňan a jeho knihovna). Research Institute for Consumer Affairs, 1964*) v jednom z prvních průzkumů v roce 1964 zjistil, že všichni obyvatelé Londýna vědí, kde je veřejná knihovna, ale ne všichni vědí, k čemu je dobrá. Pozdější výzkumy si půjčily metody běžné v sociálních vědách. Byl to na příklad průzkum veřejné knihovny v Hilingdonu. (*Totterdell, B.: The effective library: report of the Hillingdon project on public library effectiveness (Efektivní knihovna: zpráva o hilingdonském projektu o efektivitě veřejné knihovny), by B. Totterdell and J. Bird, ed. by M. Redfern. Library Association, 1976*).

Dnes proniká do této oblasti marketingová metoda, nazvaná „mystery shopping“. Spočívá v tom, že školený výzkumník navštíví knihovnu, kde předstírá, že je obyčejný uživatel a potom o své návštěvě podá zprávu. Výzkumníci, „mystery shoppers“, pracují v týmu a program jejich dotazů je předem naplánován.

Během posledního roku o tom vyšly v časopise *Update* vydávaném knihovnickou asociací CILIP tři články.

První, o londýnských univerzitních knihovnách, které navštívil dopisovatel časopisu *Update*, dospěl k závěru, že úroveň služeb čtenářům není dost vysoká. Zaměstnanci nejsou vstřícní, v budově knihovny je špatná orientace a odborníci jsou schovávaní za zavřenými dveřmi. Existují však výjimky, např. v knihovně v Imperial College jsou zaměstnanci viditelní a laskaví jsou i dozorcí. Pokud jde o webové stránky, pouze třetina navštívených knihoven má dobré stránky. (*Brockhurst, C.: The Good, the bad and the ugly (Dobré, špatné, nemožné), Update, vol. 4, no. 7–8 Jul/Aug, 2005 p. 24–7*).

Druhý pojednává o výzkumu, na kterém spolupracuje devět londýnských veřejných knihoven. Každá knihovna uvolnila jednoho kvalifikovaného pracovníka, který se zúčastní plánování výzkumu, aby pak navštívil knihovny z jiného okresu, než v kterém normálně pracuje. Celkem se navštíví 27 budov, každá z nich čtyřikrát. Zprávy o návštěvách jsou napřed diskutovány celou skupinou výzkumníků a pak shrnuty ve zprávě, kterou dostanou všechny knihovny, které byly během roku předmětem výzkumu. (*Beards, S.: Mystery shopping: improving enquiry techniques (Mystery shopping: zlepšování zjišťovacích metod), Update, vol. 5, no. 4, April 2006, p. 38–9*).

Třetí je o výzkumu veřejných a univerzitních knihoven v Liverpoolu, který provedla School of Business Information na John Moores University. „Mystery shopper“ tam byl jeden člověk, který předstíral, že je nový student. Některé knihovní budovy bylo těžko najít, v některých ho dozorcí u bezpečnostních branek nechtěli pustit dovnitř, informační služba byla místy uspěchaná a nejistá. Čím více čtenářů bylo v budově, tím méně se jim zaměstnanci věnovali. (*Ashcroft, L.: Mystery shopping: improving services in Liverpool libraries (Mystery shopping: zlepšování služeb liverpoolských knihoven), Update, vol. 5, no. 4, April 2006, p. 40–3*).

S chutí jsem si články přečetla, ale nemohu se zbavit dojmu, že tato metoda s sebou nese určité etické problémy. Nebrání mi to ovšem v tom, abych anonymně zašla do vaší knihovny, až budu přiště chodit po krajích českých, a zkusila si, jaké to je, být obyčejným uživatelem. Při svém posledním pokusu jsem měla zážitek velice příjemný. Jenom jsem si povzddechla, že kulaté točité schody jsou pro lidi mého věku moc příkré, ale hned přiskočila mladá zaměstnankyně, že mi knihu shora přinese!

Anděla Horová a kol. Nová encyklopedie českého výtvarného umění – dodatky

Obsáhlá publikace zásadním způsobem doplňuje Novou encyklopedii českého výtvarného umění, vydanou nakladatelstvím Academia v roce 1995 a stále velmi využívanou širokou kulturní veřejností. „Dodatky“ přináší množství nových hesel, jednak věnovaných dalším umělcům, institucím, galeriím, výtvarným časopisům a školám, a jednak shrnujících údaje o oblastech, které dosud nebyly slovníkově zpracovány (restaurátoři, grafický a průmyslový design, scénografie).

• 986 str., váz., 1 865 Kč

Paul Johnson Dějiny umění: Nový pohled

Paul Johnson (nar. 1928), britský historik a publicista, je velmi dobře známý i českým čtenářům (mj. knihami Dějiny 20. století, Dějiny židovského národa, Dějiny křesťanství, Dějiny amerického národa ad.). V nové knize sleduje vývoj výtvarného umění od pravěkých jeskynních maleb až do současnosti. Velmi poutavý a čtivý text, v němž autor s použitím mnoha zajímavých detailů a přitom s vtipem a nadhledem charakterizuje jednotlivá vývojová období i významné tvůrčí osobnosti, provází mnoho barevných reprodukcí a fotografií.

• 684 str., 350 obr. v textu, 32 str. bar. příl., váz., 1 495 Kč

Jonathan Marks Jsmo téměř stoprocentní šimpanzi? / Lidoopi, lidé a geny/

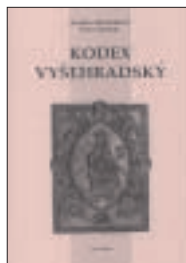
Omracující podobnost mezi geny lidí a lidoopů je jedním z neznámějších objevů novověké vědy. Jenže co ta podobnost vlastně znamená? Má opravdu tak velký význam pro snahu porozumět naší přirozenosti, jak se mnoho lidí domnívá? Známý molekulární antropolog Jonathan Marks využívá této provokativní otázky jako odrazového můstku a zabývá se řadou dalších – od úlohy vědy ve společnosti po rasismus, práva zvířat a klonování. Kniha objasňuje množství zajímavých faktů, zpřítomňuje význačné osobnosti a oživuje témata, která hýbají naší dobou. Současně osvětluje principy genetiky člověka a ji samu zbavuje nánosů pověr. Upozorňuje na množství sociálních a politických vlivů, které na tento vědní obor nesporně působily a působí, a nutí nás tak kriticky se zamýšlet nad interpretací vědeckých objevů.

• 350 str., váz., 295 Kč

Anežka Merhautová, Pavel Spunar Kodex vyšehradský / Korunovační evangelistář prvního českého krále/

Na Kodex vyšehradský se soustředila pozornost již několika generací historiků umění. Každá k němu přistupovala po svém, všechny se snažily – v souladu s rozvojem oboru, s novými možnostmi dokumentace pramenů a se zdokonalováním analytických metod – vyřešit základní otázky po původu a poslání tak významné rukopisné knihy. Předložená práce o Kodexu vyšehradském se snaží znovu odpovědět na všechny tyto staronové otázky. Vychází z popisu kodexu a z nutnosti zasadit jej do širších historických a kulturních souvislostí. Důležitou roli sehrává zejména ikonologie. Úvahy zde prezentované zrály řadu let; vyšly již předběžné studie, teprve nyní se však dílčí pozorování skládají v celek. Tak významná památka, jakou je korunovační kodex prvního českého krále Vratislava II. z 11. století, si novou monografii, odpovídající současné úrovni vědeckého poznání, rozhodně zaslouží. Kniha je doplněna obsáhlou obrazovou přílohou, která dává nahlédnout do překrásné výzdoby kodexu.

• 218 str., 40 str. bar. příl.; váz. s přeb., 265 Kč

Jeremy Paxman Angličané / Portrét národa/

Oblíbený a uznávaný moderátor britské BBC, Jeremy Paxman, je autorem několika knih, z nichž ta poslední, Angličané, se s typickým anglickým humorem zabývá jedním z nejdůležitějších témat současnosti – krizí národní identity. Autor říká, že být Angličanem bývalo kdysi jednoduché: stačilo mluvit anglicky jako Angličan, chovat se jako Angličan a pít vědra čaje – jako Angličan. Dnes je to mnohem složitější. Pokládá si proto otázku: Co vlastně v dnešní době znamená být Angličanem? Jakkoliv jde o záležitost politickou, kniha nepojednává o politice v úzkém slova smyslu. Autor se pokouší dopátrat se kořenů úzkosti, kterou dnes Angličané pocítují, kdykoli se zamyslí nad svou identitou. Vypravil se proto do minulosti, k pramenům, z nichž vyvěřela představa ideálního Angličana a ideální Angličanky, kteří se vydali pod britskou vlajkou dobývat svět, a ptá se, kam se dnes podělí.

• 355 str., váz. s přeb., 495 Kč

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
Legerova 61, 120 00 Praha 2

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6-Suchbátka nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.